

STRATEGIJA LOKALNOG RAZVOJA

PODRUČJA LAG-a UNA

2012.-2013.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
KRATAK OPIS SADRŽAJA DOKUMENTA.....	4
1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM.....	5
1.1. OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE PODRUČJA.....	5
1.1.1. Veličina područja.....	5
1.1.2. Zemljopisni položaj i osnovne prostorne karakteristike	6
1.1.3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike	6
1.1.4. Zaštićene prirodne vrijednosti.....	7
1.1.5. Infrastruktura.....	10
1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA	17
1.2.1. Stanje na području gospodarstva.....	17
1.2.2. Tržište radne snage	19
1.2.3. Poljoprivreda	21
1.2.4. Turizam.....	25
1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA.....	28
1.3.1. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti	28
1.3.2. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima.....	29
1.3.3. Struktura stanovništva prema završenoj školi.....	29
1.3.4. Stanje na području obrazovanja	30
1.3.5. Stanje na području zdravstva.....	32
1.3.6. Civilno društvo.....	32
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA.....	34
3. RAZVOJNA VIZIJA.....	37
3.1. RAZVOJNI CILJEVI PO OSIMA RURALNOG RAZVOJA	37
3.2. FINANCIJSKI OKVIR LAG-a UNA (2012./13.)	40
4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE.....	52
4.1. PROCES IZRADE DOKUMENTA.....	52
4.2. METODOLOGIJA PRAĆENJA PROVEDBE STRATEGIJE	53
4.2.1. Metodologija odabira projekata	53
4.2.2. Kriteriji za odabir projekata	54
4.3. PROCJENA BROJA PROJEKATA I POTREBNIH SREDSTAVA ZA RAZDOBLJE 2012.-2013.....	55
4.4. IZVORI FINANCIRANJA I ODRŽIVOST STRATEGIJE BEZ SREDSTAVA JAVNE POMOĆI	56
4.5. UTJECAJ PROVEDBE STRATEGIJE NA OKOLIŠ	56
5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	57
5.1. NACIONALNI STRATEŠKI REFERENTNI OKVIR 2012. – 2013.....	57
5.2. STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA RH 2008. – 2013.....	58
5.3. IPARD PROGRAM 2007. – 2013.	59
5.4. RAZVOJNA STRATEGIJA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE	60
5.5. POLJOPRIVREDNA STRATEGIJA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE.....	61
PRILOG 1.....	62
PRILOG 2.....	64

UVOD

Strategija razvoja područja Lokalne akcijske grupe Una 2012.-2013. temeljni je dokument strateškog planiranja područja koje obuhvaća sedam jedinica lokalne samouprave: grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Majur, Jasenovac i Sunja.

Dokumentom je izrađen plan održivog i ujednačenog razvoja cjelokupnog područja na kojem djeluje Lokalna akcijska grupa Una. Kako je poljoprivreda vrlo važna gospodarska grana na cijelom području LAG-a, u Strategiji je stavljen poseban naglasak na daljnjem unaprjeđenju poljoprivredne proizvodnje. Također treba istaknuti kako gotovo cijelo područje LAG-a Una graniči s Republikom Bosnom i Hercegovinom, te je kroz prioritete postavljene Strategijom moguće kreirati brojne prekogranične projekte čija bi realizacija trebala pridonijeti provedbi Programa prekogranične suradnje RH-BIH.

Dokumentom je postavljen jasan strateški okvir u kojem svi dionici društva imaju mogućnost ravnopravno osmišljati i kreirati aktivnosti odnosno projekte s ciljem poboljšanja kvalitete života u kraju gdje žive, te time upravljati njegovim razvojem.

Vrlo važno je istaknuti kako su pri izradi dokumenta, ravnopravno sudjelovali predstavnici sva tri sektora društva-javnog, privatnog i civilnog. Njihovo je sudjelovanje temeljeno na načelu partnerstva te je, na načelu konsenzusa, zajednički osmišljena vizija budućnosti područja koju je moguće postići pravodobnim, učinkovitim i zajedničkim djelovanjem.

Strategija je rezultat dugotrajnog odgovornog rada predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora, izabranih prema LEADER načelu koji su sačinjavali radne grupe. Radna grupa uzela je u obzir zajedničke interese stanovništva, provela konzultacijski proces na lokalnoj razini, te izradom Strategije postavila temelj budućih aktivnosti svih dionika koji djeluju na području LAG-a UNA, aktivnosti koje će biti usmjerene ka domaćim i stranim izvorima financiranja namijenjenih ruralnom razvoju.

U samom pisanju Strategije sudjelovali su: Milan Oblaković, pročelnica županijskog Odjela za upravljanje pristupnim fondovima i poticajnim sredstvima Tatjana Puškarić te djelatnici istog odjela: Snježana Tomašević, Kristina Štimac i Gordan Terzić.

Osim njih, u radnom timu za izradu Strategije sudjelovali su i gradonačelnik Hrvatske Kostajnice - Tomislav Paunović, načelnici općina: Ivo Blažanović (Donji Kukuruzari), Nikola Arbutina (Dvor), Matija Mikulić (Hrvatska Dubica), Marija Mačković (Jasenovac), Ana Šarić (Majur) i Josip Kozarić (Sunja) te ostali predstavnici grada i općina: Ana-Marija Vučić, Suzana Tumurad, Vesna Mastelić, Bernardin Barić, Vlado Stjepanović, Julka Đilas, Goran Đurić, Stevo Rušnov, Milica Ljubičić-Kepčija, Ivan Mikulić i Ivica Marić.

Upravni odbor LAG-a se vrlo aktivno uključio u pripremanje održavanja javnih rasprava (koji su održani u svim JLS), u obličavanju vizije, ciljeva sa prioritetima i mjerama, te kod konačnog uobličavanja ovog dokumenta.

Dragocjene sugestije i podršku pri osnivanju LAG-a i izradi ovog dokumenta pružili su nam G-din Slobodan Uzelac, te Gospoda Tugomir Majdak i Ivan Ciprijan.

Izuzetan doprinos u samoj izradi dokumenta su nam dali konzultanti UNDP: Regionalni razvojni edukacijski Centar „PrimusFortissimus“ kao partner u konzorciju s „DvokutEcro“ d.o.o. kroz opetovane Ex-ante evaluacije i mnogo više nego dobrodošlih usmenih sugestija i preporuka.

Zbog toga se svima iskreno zahvaljujem!

Predsjednik LAG UNA

Milan Oblaković

KRATAK OPIS SADRŽAJA DOKUMENTA

Strategijom razvoja područja Lokalne akcijske grupe Una 2012.-2013. definirani su ciljevi usmjereni ka ruralnom razvoju područja, jačanju i očuvanju njegovih potencijala, te zaustavljanju procesa depopulacije i starenja stanovništva.

Strategija je namijenjena svim dionicima društva, uključenima u razvojne projekte, a čije će djelovanje biti usmjereno sveopćem društveno-gospodarskom boljitku. Ujedno se podupire jačanje prekogranične suradnje, temeljeno na zajedničkim inicijativama. Strategija je smjernica razvojnim projektima, a jedini cilj joj je mobilizirati sve raspoložive razvojne resurse u službu napretka, gospodarskog prosperiteta, smanjenja stope nezaposlenosti, te učinkovitog korištenja domaćih i međunarodnih izvora financijskih sredstava.

Osnovna analiza Strategije daje sliku stanja u trenutku kada je pripremana, a ujedno prikazuje i ključne probleme odnosno potrebe područja Lokalne akcijske grupe Una koje su objedinjenje u sljedećim poglavljima:

1. Značajke područja obuhvaćenog LAG-om
2. SWOT analiza razvojnih mogućnosti područja
3. Razvojna vizija
4. Strategija izrade i provedbe
5. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Temeljem podataka iznesenih u osnovnoj analizi, izrađena je SWOT analiza (analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji) koja je definirala razvojne potencijale.

Na kraju svakog poglavlja izvučeni su ključni problemi tog poglavlja, kao osnova za formuliranje strateških ciljeva, prioriteta i mjera.

Pomoću osnovne i SWOT analize definirana je vizija područja LAG-a Una, te strateški ciljevi.

VIZIJA:

Jedinstvena modro zelena dolina gostoljubivih domaćina uz prepune trpeze zdravih domaćih proizvoda, uokvirena niskom bisera povijesne baštine!

CILJ 1. Integriran razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti

CILJ 2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života

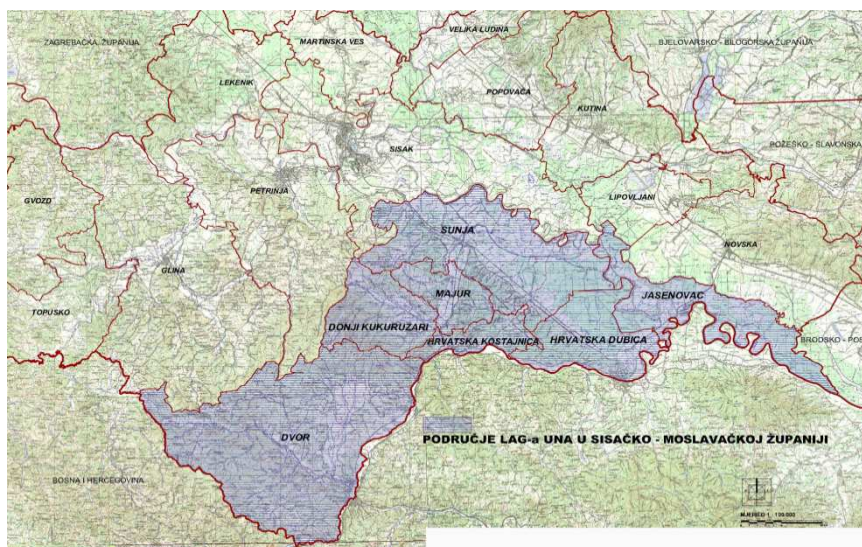
CILJ 3. Održivo upravljanje okolišom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom

1.ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-OM

1.1.OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.1.1. Veličina područja

Područje Lokalne akcijske grupe Una dio je Sisačko – moslavačke županije, te zauzima površinu od 1 329,20 km², što čini 2,34 % ukupnog kopnenog teritorija Republike Hrvatske. U strukturi ukupne površine, najveći udio čine poljoprivredne površine, zatim slijede šumsko zemljište i neplodne površine-. Takva povoljna struktura zemljišta predstavlja temeljni gospodarski resurs.

Slika 1. Položaj područja LAG-a Una unutar Središnje Hrvatske

Područje LAG-a Una čini 7 jedinica lokalne samouprave – Grad Hrvatska Kostajnica, te Općine Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Majur i Sunja.

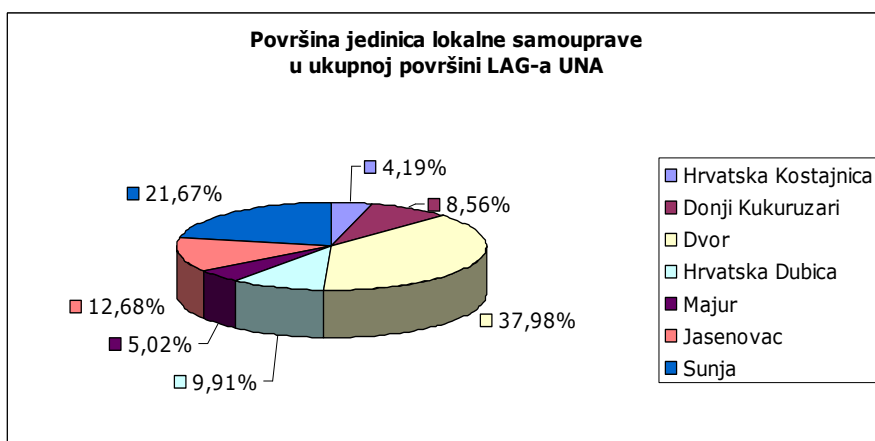
Tablica 1. Površine jedinica lokalne samouprave na području LAG-a Una

Jedinica lokalne samouprave	Hrvatska Kostajnica	Donji Kukuruzari	Dvor	Hrvatska Dubica	Majur	Jasenovac	Sunja	Ukupno
Površina (km ²)	55,40	113,80	504,90	131,70	66,70	168,50	288,20	1329,20

Na tom području živi 24.133 stanovnika (Popis 2001.).

Prosječna gustoća naseljenosti za LAG 18,2.

Iz tablice 1. je vidljivo da je odnos najmanje i najveće JLS gotovo 1:10. Nažalost i pojedinačna naseljenost varira od 11,2-49,6 stanovnika na km² po JLS, što jasno ukazuje na poteškoće u jedinstvenom rješavanju te problematike.

Slika 2. Površina JLS u ukupnoj površini LAG-a Una

1.1.2. Zemljopisni položaj i osnovne prostorne karakteristike

- Područje LAG-a Una nalazi se u jugoistočnom dijelu Sisačko-moslavačke županije, koji graniči s Bosnom i Hercegovinom, a gdje je većim dijelom prirodna granica rijeka Una.
- Položaj LAG-a dodiruje dva značajna cestovna i željeznička prometna pravca: Posavski koridor koji povezuje Zagreb i Slavonski Brod, odnosno zemlje Zapadne i Srednje Europe s jugoistočnom Europom i Bliskim istokom, te prometni pravac koji povezuje Mađarsku i Podravinu s Hrvatskim primorjem i Mediteranom.
- Važnost geostrateškog položaja LAG-a također proizlazi i iz činjenice da njegov teritorij, u dužini od 211 km, čini graničnu liniju prema Bosni i Hercegovini. Mjesta s BiH strane, od Novog Grada, preko Kostajnice i Kozarske Dubice, već sada su značajni partneri u prekograničnoj surasnji s područjem LAG-a, a za očekivati je da će u bliskoj budućnosti takva suradnja znatno porasti.
- Blizina tržišta Bosne i Hercegovine čini tu zemlju jednim od najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera gospodarskim subjektima iz SMŽ i Hrvatske, pa područje LAG-a postaje važno mjesto preko kojeg Hrvatska ostvaruje prekograničnu suradnju s tom zemljom.
- Autoput Zagreb-Mošćenica i nastavak prema Bihaću treba proći kroz područje LAG-a, pa će ta činjenica još više doprinijeti u ukupnom razvoju ove mikroregije .

1.1.3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike

Područje Grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Majur i Sunja pripada klimatskom tipu s izrazito kontinentalnim odlikama podneblja, s prosječnom godišnjom temperaturom zraka između 12°C i 15°C. Srednja temperatura zraka za najtopliji mjesec (srpanj) uz Unu iznosi oko 21°C, a u brdskim krajevima oko 20°C. Srednja temperatura zraka za najhladniji mjesec (siječanj) oko -1°C. Prosječna godišnja količina padalina iznosi od 1 000-1 250 mm.

Podneblje pripada umjereno kišnom području s izrazitim, ali ne vrlo dugim, hladnim razdobljem godine.

Relativna vlaga zraka kreće se tijekom godine između osrednje do jako visoke (prosječno 78%).

Prema pedološkoj karti Sisačko-moslavačke županije postoji pet kategorija tla razvrstanih prema pogodnostima za korištenje. Promatrano pojedinačno, u svakoj od sedam jedinica lokalne samouprave – članica Lokalne akcijske grupe UNA, postoje neke od kategorija. No

ako se promatra cjelokupno područje – područje grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica Jasenovac, Majur i Sunja, tada nalazimo 5 kategorija tla:

I. kategorija su tla vrlo dobrih fizikalnih i kemijskih svojstava. Pogodna su za uzgoj svih kultura kojima odgovara podneblje. Površine u ovoj kategoriji tla treba koristiti isključivo za poljodjelstvo, a samo izuzetno za neke druge namjene.

II. kategorija su tla također dobrih fizikalnih i kemijskih svojstava: duboka, pretežno ravnog reljefa. Izbor kultura je zbog utjecaja podzemnih i poplavnih voda ograničen vodnim režimom. Korištenje ove kategorije tla trebalo bi također usmjeriti gotovo isključivo na poljodjelstvo, naročito nakon melioracije.

III. kategorija tala je razmještena najviše u nizinskom dijelu. Težak mehanički sastav tla ove kategorije ograničava poljoprivrednu proizvodnju što znači da se ne isplati usmjerenje na intenzivnu proizvodnju pa bi osnovna namjena bila: ekstenzivno poljodjelstvo.

Neujednačenost je svojstvo i IV. kategorije koja se uglavnom poklapa s područjima pokrivenim šumom. Karakteristika mu je slijedeća: velika raznolikost, skeletnost (i do 30% kamena i šljunka), nepovoljna kemijska svojstva (pretežito kisela tla što opet može biti i prednost jer je vrlo pogodno za razvoj pitomog kestena) i slaba dreniranost. Zbog kiselosti se ova kategorija tla pokazuje, kao pogodna za uzgoj pitomog kestena. Primjer je područje Grada Hrvatske Kostajnice i općina D. Kukuruzari i Dvor, gdje se nalaze kvalitetne šume pitomog kestena.

V. kategoriju tala određuju trajna ograničenja u dubini, skeletnosti i reljefu. Namjena u korištenju je usmjerena pretežno na šumarstvo uz približnu procjenu do 15% za poljodjelstvo (livade i stočarstvo).

U sveukupnoj sintezi temeljem prirodne osnove zbirno se razlikuju 3 osnovne kategorije:

- I. kategorija - visoke pogodnosti za poljodjelstvo
- II. i III. kategorija - uvjetno pogodne za poljodjelstvo
- IV. i V. kategorija - samo djelomično pogodna za poljodjelstvo, a uglavnom ih treba tretirati kao šumska tla.

1.1.4. Zaštićene prirodne vrijednosti

Dolina rijeke Une je sa stajališta zaštite prirode, vrijedno područje koje zahtjeva zaštitu i usmjereno upravljanje u cilju očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, a na dobrobit lokalnog stanovništva. S tim je ciljem Županijska skupština na svojoj 5. sjednici 14. prosinca 2009. g. usvojila "Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog pojasa" (Službeni glasnik SMŽ 17/2009). Akcijski je plan izrađen tijekom provedbe projekta "Procijeni i zaštitu rijeku Unu-U.N.A." financiranog kroz program INTERREG/CARDS-PHARE. Istraživanjima koje je Državni zavod za zaštitu prirode proveo 2009. g. na području rijeke Une, zabilježeno je ukupno 755 vrsta flore i faune, od toga 325 životinjskih, 397 biljnih vrsta i 23 vrste lišajeva, među kojima je velik broj ugroženih i zaštićenih.

Upravo je očuvanje kvalitete vode te prirodnosti toka rijeke Une jedan od najvećih izazova zaštite biološke raznolikosti ove rijeke. Također, samo pažljivim planiranjem razvoja poljoprivrede i poticanjem one ekstenzivne, u priobalju Une će se očuvati poluprirodna, ljudskim radom stvorena staništa, osobito male oranice i livade o kojima ovise ugrožene vrste ptica, leptira i drugih kukaca. Osobito vrijedna poljoprivredna staništa su livade košanice. Provođenje zaštite ovog područja ovisi o zalaganju svih korisnika ovog prostora, ali se moraju iskoristiti pozitivne odredbe Zakona o zaštiti prirode u smislu proglašavanja Regionalnog parka „Una“.

Zaštićena područja i područja predviđena za zaštitu Prostornim planom Sisačko-moslavačke županije, kao i područje Ekološke mreže RH na području LAG-a nalaze se u tablici:

Tablica 2. Područja prirodnih vrijednosti

PODRUČJA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI				
R. BR.	GRAD/OPĆINA	ZAŠTIĆENO PODRUČJE	PODRUČJA PREDVIĐENA ZA ZAŠTITU PP SMŽ	EKOLOŠKA MREŽA
1.	HRVATSKA KOSTAJNICA	BRDO DJED park šuma	▪REGIONALNI PARK UNA	▪HR2000463 DOLINA UNE ▪HR2000452 ZRINSKA GORA
2.	OPĆINA DVOR		▪REGIONALNI PARK UNA ▪ZNAČAJNI KRAJOBRAZ ZRINSKA GORA ▪POSEBNI REZERVATI ČORKOVAČA, ŠAMARICA, PETRINJČICA	▪HR2000463 DOLINA UNE ▪HR2000452 ZRINSKA GORA ▪HR2000454 ČORKOVAČA ▪HR2000459 PETRINJČICA ▪HR2000461 ŠAMARICA
3.	OPĆINA DONJI KUKURUZARI		▪POSEBNI REZERVAT ŠAMARICA ▪ZNAČAJNI KRAJOBRAZ ZRINSKA GORA	▪HR2000452 ZRINSKA GORA ▪HR2000461 ŠAMARICA
4.	OPĆINA HRVATSKA DUBICA	▪ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE	▪REGIONALNI PARK UNA	▪HR2000463 DOLINA UNE ▪HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪HR1000004 DONJA POSAVINA
5.	OPĆINA MAJUR			
6.	OPĆINA SUNJA	▪ORNITOLOŠKI REZERVAT DRAŽIBLATO ▪ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE	▪SPOMENIK PRIRODE GRADUSA	▪HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪HR2000829 SUNJSKA GREDA ▪HR2000417 DRAŽIBLATO ▪HR2001116 SAVA ▪HR2000035 GRADUSA ▪HR1000004 DONJA POSAVINA
7.	OPĆINA JASENOVAC	▪ORNITOLOŠKI REZERVAT KRAPJE ĐOL ▪PARK PRIRODE LONJSKO POLJE ▪ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE	▪REGIONALNI PARK UNA	▪HR2000463 DOLINA UNE ▪HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪HR1000004 DONJA POSAVINA ▪HR2001116 SAVA ▪HR2000418 KRAPJE ĐOL ▪HR2000416 LONJSKO POLJE

1.1.4.1. Dolina rijeke Une

Dolina rijeke Une je ekološki značajno područje (i potencijalno područje NATURA 2000) odnosno dio Ekološke mreže Republike Hrvatske, s ciljevima očuvanja: riječni ekološki sustav, sedrene barijere kao ugroženi i zaštićeni stanišni tip, te veći broj ugroženih i

zaštićenih ribljih vrsta. Cilj mreže je osigurati dugoročni opstanak europskih najvrjednijih i najugroženijih vrsta i staništa.

S obzirom na prekogranični značaj ovoga prostora te izražene krajobrazne vrijednosti i važnost za očuvanje biološke raznolikosti, Sisačko-moslavačka županija provodi aktivnosti kojima je cilj proglašenje toka rijeke Une od Dvora do ušća u Savu Regionalnim parkom. U okviru projekta U.N.A. DZZP izradio je „Studiju inventarizacije flore i faune rijeke Une i priobalnog pojasa“, a na temelju koje je izrađen i „Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog pojasa“ koji sadržava mjere za zaštitu biološke raznolikosti i aktivnosti za poboljšanje ekološkog sustava rijeke Une.

1.1.4.2. Ugrožena i rijetka staništa

Na području rijeke Une i njenog priobalnog pojasa kartirano je 23 stanišnih tipova, odnosno mozaičnih površina dva ili više različitih stanišnih tipova. Od svih zabilježenih stanišnih tipova, 12 ih je ugroženo i zaštićeno Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 7/06). Veliku biološku vrijednost na ovom području predstavljaju različiti tipovi poplavnih šuma uz rijeku te travnjaci (livade i pašnjaci).

Slika 3. Ekološka mreža na području rijeke Une¹

1.1.4.3. Zaštićene i ugrožene vrste

Od vrsta koje povremeno (npr. ptice selice) ili stalno obitavaju na području rijeke Une i njenog priobalja Pravilnikom o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim (NN 99/09) zaštićeno je 173 svojte od kojih je gotovo 50% ugroženo temeljem kategorizacije Svjetske udruge za zaštitu prirode (IUCN)tj. navedene su u Crvenim popisima i/ili knjigama faune i flore Hrvatske. Na popisima Dodatka Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979.) i Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonn, 1979.) nalaze se 92 vrste.

¹ Izvor: Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog područja, Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, srpanj 2009.

1.1.4.4. Lonjsko polje

Lonjsko polje ubraja se među najugroženija staništa na svijetu. To je najveće zaštićeno močvarno područje ne samo u Hrvatskoj već u cijelom Dunavskom porječju. Godine 1990. proglašen je Park prirode Lonjsko polje s površinom 506 km². Od 1993. godine Lonjsko polje je i na popisu vlažnih područja od međunarodnog značenja utemeljenog Ramsarskom konvencijom.

Lonjsko polje sadrži različita staništa: poplavne šume i livade, močvare, mrtvaje, riječne rukavce i poljoprivredne prostore. Veći dio Parka prirode (60%) pripada nizinskim šumama hrasta lužnjaka i poljskog jasena. Pašnjaci i livade pokrivaju 30%, a vodene i ratarske površine (u suhom razdoblju) oko 10%.

Osobita vrijednost Parka su dva ornitološka rezervata: Krapje Dol i Rakita. U Parku je zabilježeno čak 239 vrsta ptica, od čega se 120 ovdje i gnijezdi. Tu su i dvije koje nalazimo na popisu svjetski ugroženih vrsta: orao štekavac (*Haliaeetus albicilla*) i prdovac prepeličar (*Crex crex*). Ovdje se gnijezdi i oko 30 vrsta koje su ugrožene u europskim razmjerima.

U Parku nalazimo i najveću koncentraciju bijelih roda (*Ciconia ciconia*). Godine 1988. izbrojeno je 580 parova, od čega u selu Čigoč 51 par, pa je 1994. godine Čigoč proglašen europskim selom rode. Park je i stanište pticama grabljivicama tako da je ornitološko bogatstvo Parka rezultiralo je unošenjem u Listu važnih ptičjih područja (IBA, Important Bird Areas) koja se vodi u Međunarodnom savjetu za zaštitu ptica (ICBP).

Specifična arhitektura također je jedna od vrijednosti Parka. Tome u prilog svjedoči i selo Krapje koje je zbog prepoznatljivog načina, materijala, stila i gradnje proglašeno Selom graditeljske baštine.

1.1.5. Infrastruktura

1.1.5.1. Komunalna infrastruktura

Vodoopskrba

Pri planiranju vodoopskrbnog sustava pojavljuju se značajna ograničenja u odnosu na raspoloživa izvorišta koja se nalaze na prostoru LAG-a. Današnja saznanja o potencijalnim izvorištima za koja se pretpostavlja da bi se mogla učinkovito koristiti u budućim sustavima javne vodoopskrbe vrlo su oskudna, te je neophodno nastaviti vodoistražne radove.

Pravci razvitka vodoopskrbe, promatrano u odnosu na postojeće sustave prisutne na području LAG-a, mogu se razmatrati uz tri cjeline i to:

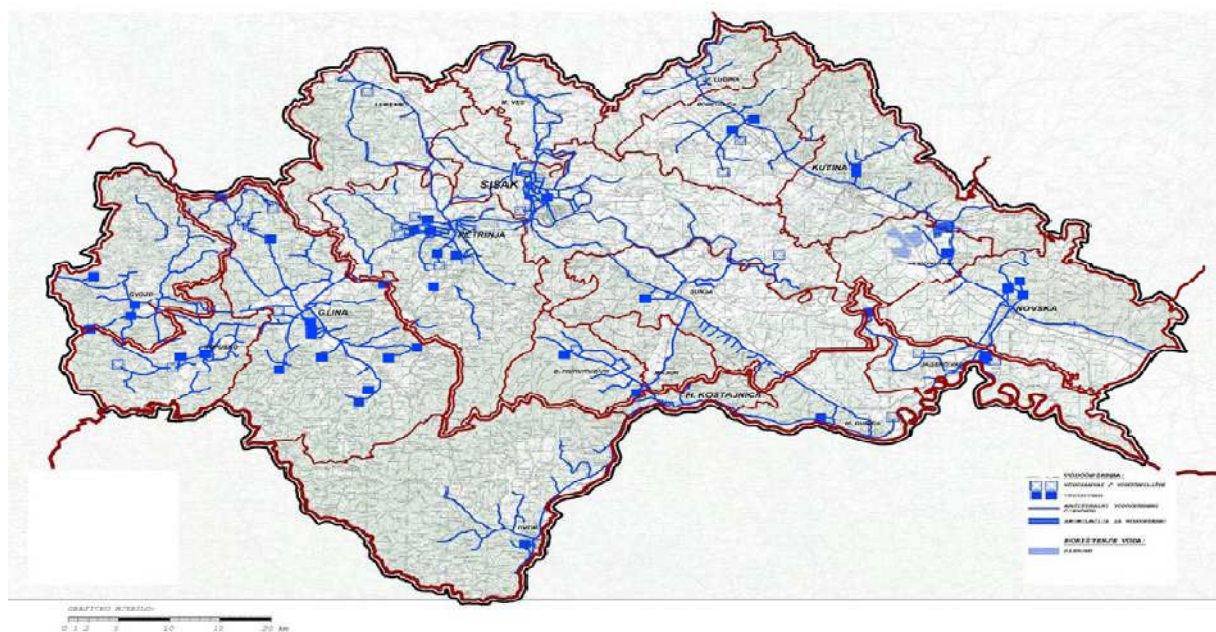
- regionalni vodoopskrbni sustav Moslavačke Posavine na prostoru sjeverno od rijeke Save, obuhvaća Općinu Jasenovac,
- vodoopskrbni sustav "Sisak-Petrinja-Sunja" na središnjem prostoru Županije kojim se obuhvaća i područje Općine Sunja,
- vodoopskrbni sustav "Kostajnica" s pratećim gravitirajućim područjem općina Dvor, Donji Kukuruzari, Majur i Hrvatska Dubica.

Ovdje naglašavamo da su općinska središta i okolna naselja pokrivena primarnim i sekundarnim cjevovodima koji čine kontrolirane vodovodne sustave.

Preostali, veći broj naselja i djelova naselja na području LAG-a, koriste mjesne vodovode koji su van kontroliranih sustava ili se snabdijevaju iz pojedinačno kaptiranih izvora/bunara koje se vrlo rijetko kontrolira.

Pojačana suša tokom ljetnih mjeseci zadnjih par godina, pa time i povećana potreba za ispravnom pitkom vodom, pokušava se u većem djelu područja LAG-a ublažiti dostavom vode u cisternama, ali se i dalje moraju nastaviti naponi za uklapanje svih naselja u vodovodne

mreže koje su pod sustavnom kontrolom.

Slika 4. Vodoopskrbna mreža na području SMŽ iz koje je vidljiva vodoopskrbna mreža LAG-a²

Najvažniji vodoopskrbni sustavi na području LAG-a su Jasenovac, Pašino vrelo, Hrvatska Dubica i Dvor.

Postojeća izvorišta potrebno je štititi u skladu s donesenim odlukama, a za izvorišta koja nemaju izrađene zone sanitarne zaštite potrebno je predvidjeti zaštitu u skladu s Pravilnikom o zaštitnim mjerama i uvjetima za određivanje zone sanitarne zaštite izvorišta vode za piće.

Tablica 3. Pregled izvorišta na području LAG-a³

Izvorište	Trenutno se crpi (l/s)	Procjena izdašnosti (l/s)	Napomena
Jasenovac	6-8	40	postojeće vodocrpilište, potrebno je izraditi zone zaštite
Pašino vrelo	34	100	ima utvrđene zone zaštite
Dvor	22-37	22-37	ima utvrđene zone zaštite
Hrvatska Dubica	-	8-10	postojeće vodocrpilište, potrebno je izraditi zone zaštite

Stupanj opskrbljenosti stanovništva vodom (koja donekle udovoljavaju pokrivenošću domaćinstava iz kontroliranih vodocrpilišta/cjevovoda) su na području Hrvatske Kostajnice 86,2% i Donjih Kukuruzara 64,7%, dok ostala mjesta imaju znatno niži stupanj opskrbljenosti.

Poseban problem vodoopskrbnih sustava predstavljaju tlakovi na magistralnim dovodnim cjevovodima koji uzrokuju velike gubitke vode i energije. Starost nekih cjevovoda prelazi i nekoliko desetaka godina, te je potrebno njihovo hitno saniranje.

Zadovoljenje osnovnih komunalnih potreba svakako će doprinijeti povratku stanovništva, te onda i njegovu ostanku na ovom području i osiguranju preduvjeta za gospodarski i svaki drugi razvitak.

² Izvor: Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije 2011.-2013. (ŽRS SMŽ 2011.-2013.)

³ Izvor: Plan navodnjavanja SMŽ, IGH Zagreb, 2008.

Odvodnja

Komunalna mreža za odvodnju te sustavi za pročišćavanje otpadnih voda na području LAG-a nisu riješeni. Na području LAG-a veća naselja imaju samo djelomično izgrađenu kanalizacijsku mrežu.

Sustavi odvodnje otpadnih voda (kanalizacijski sustavi) mješovitog su tipa, a postoje samo u većim urbanim dijelovima, dok ih većina manjih naselja uopće nema. Mješovitim kanalizacijskim sustavom oborinska i otpadna voda se ispuštaju bez obrade neposredno u recipijent, a to su lokalni potoci i kanali uz prometnice. Bakteriološki zagađene i nedovoljno pročišćene vode predstavljaju opasnost za zdravlje čovjeka. U naseljima bez izgrađenog kanalizacijskog sustava za prihvat otpadnih voda koriste se septičke jame, koje su često nepropisno izvedene tako da zagađuju okolni teren a čest je slučaj ispuštanja (u ruralnim sredinama) otpadnih voda u gospodarska dvorišta.

Planom razvoja odvodnje na području Županije predviđena je organizirana javna odvodnja otpadnih voda putem mješovitog, razdjelnog ili polurazdjelnog sustava uz pripadajuće uređaje za pročišćavanje odgovarajućeg kapaciteta s mehaničkim i biološkim dijelom. Nažalost, na području LAG-a, taj plan nije zaživio.

Obrana od poplava savskih voda na području LAG-a uklopljena je u sustav obrane od poplave koji se osniva na učinku smanjenja vršnog protoka vodnog vala pri kontroliranom izlivanju velikih voda u retencijski prostor Lonjsko polje. Rijeka Una (ali i njene veće pritoke na području LAG-a) povremenim oscilacijama vodostaja uzrokuje plavljenje prometnica i okolnih poljoprivrednih površina kod visokih vodostaja rijeke.

Ključni problemi komunalne infrastrukture su u nezadovoljavajućoj mreži vodoopskrbe i kanalizacije, nedostatku uređaja za pročišćavanje otpadnih voda te nerazvijenom sustavu prevencije zagađenja i onečišćenja te praćenja kakvoće okoliša.

1.1.5.2. Prometna infrastruktura

Cestovna infrastruktura

Geoprometni položaj područja LAG-a određen je sustavom državnih cestovnih pravaca prema Zagrebu, Karlovcu, Slavonskome Brodu i prema Bosni i Hercegovini, te sustavom županijskih i lokalnih cesta.

Za gospodarski razvoj područja od velikog je značaja blizina Autoceste (A3) Ljubljana- Bregana- Zagreb- Lipovac. Samo naselje Jasenovac udaljeno je 8 km od čvorišta Novska. Od iznimne važnosti za SMŽ, pa tako i područje LAG-a, je jačanje njezine prometne povezanosti s glavnim gradom, odnosno projekt izgradnje autoceste Zagreb-Sisak koji je u tijeku.

Prostor LAG-a povezuje mreža od 13 pravaca županijskih cesta ukupne dužine 149,1 km, te 71 dionice lokalnih cesta ukupne dužine 274,7 km.

Od ukupne dužine cesta od županijskog i lokalnog značaja, njih 31,01% nije asfaltirano, pa je prioritet u unaprjeđenju cestovne infrastrukture njihovo saniranje, rekonstruiranje i izgradnja obilaznih pravaca čime bi se prometno rasteretila središta grada ili općina.

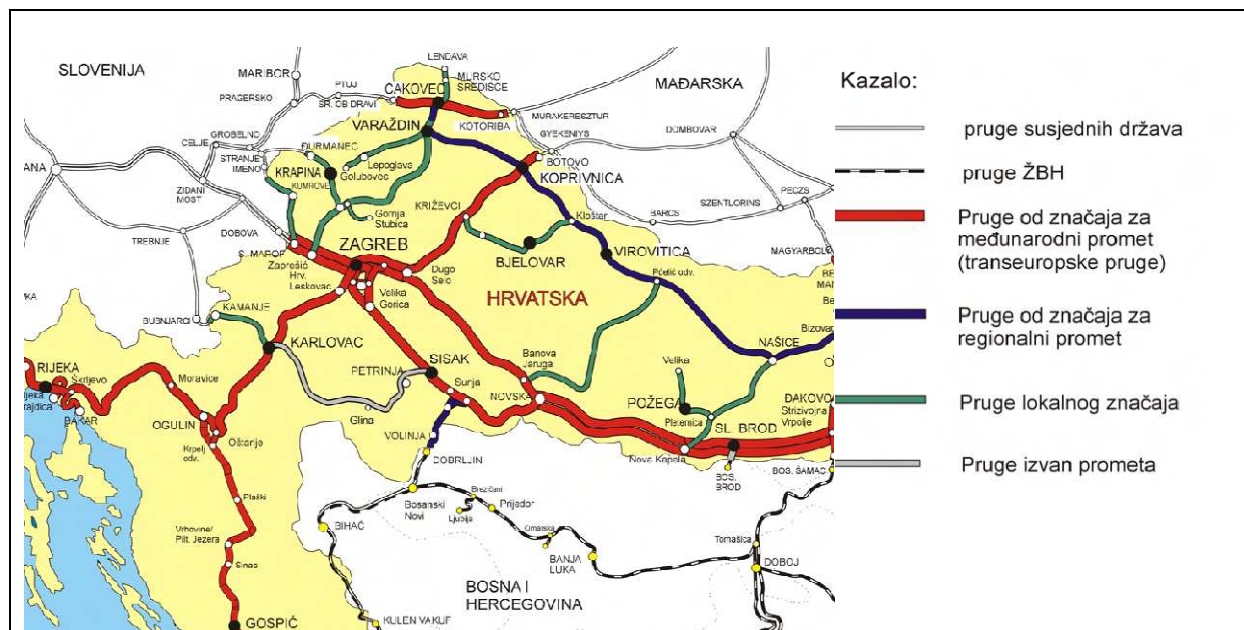
Javni prijevoz putnika obavljaju ovlaštene koncesionari autobusnog prometa. Na području LAG-a ukupno djeluju tri autoprijevoznika. Generalno se može tvrditi da javni prijevoz postoji ali nije organiziran na kvalitetan način koji bi zadovoljio potrebe prisutnih stanovništva.

Željeznička infrastruktura

Od svih oblika prijevoza željeznički prijevoz je ekološki najprihvatljiviji oblik prijevoza održiv na dugi rok. Preusmjeravanjem dijela prometa s ceste na željeznicu, posebno teretnog prometa sačuvala bi se cestovne prometnice.

Najznačajnije pruge koje prolaze područjem LAG-a su:

- Magistralna pruga I. reda Zagreb – Sisak - Novska
- Pruga I. reda Sunja – Volinja - državna granica s Bosnom i Hercegovinom u smjeru Bihaća i Splita

Slika 5. Prikaz mreže pruga HZ⁴

Međunarodna željeznička pruga M104 Zagreb Glavni kolodvor – Sisak – Novska južni je krak X. željezničkog koridora. Time geostrateški položaj područja LAG-a dobiva dodatni značaj, jer uključenošću u taj željeznički prometni pravac sudjeluje u povezanosti Srednje i Zapadne Europe s Jugoistočnom Europom i Bliskim istokom.

Na dionici Sunja – Novska promet vlakova odvija se u kolodvorskom razmaku, a u smislu kolodvora jedino se koristi kolodvor Hrv. Dubica, dok se ostali, u komercijalnom smislu, koriste kao stajališta odnosno stajalište/otpremišтво (Jasenovac).

Pruga od značaja za regionalni promet R102 Sunja – Volinja – državna granica – (Dobrljin) dio je Unskog željezničkog koridora koji je u prijeratnom razdoblju osiguravao brzu i sigurnu vezu između središnje Hrvatske i srednje Dalmacije, te dalje Bosne i Hercegovine. Njegov značaj danas je bitno umanjen, iako postoje potrebe za oživljavanjem željezničkog prometa tom trasom. Time bi se otvorio put većoj gospodarskoj suradnji između BiH i Hrvatske. Zbog manjka financijskih sredstava ovaj projekt ne spada među prioritete u unaprjeđenju željezničke infrastrukture.

Pojedine pruge zahtijevaju temeljito saniranje zbog ratnih stradanja. Kao posljedica nedovoljnog održavanja pruge, te zastarjelog voznog parka onemogućeno je postizanje većih brzina prometovanja. Prijevoz putnika na području LAG-a odvija se u 22 linije dnevno.

Od sirovina koje se prevoze željeznicom na području LAG-a mogu se naglasiti utovari

⁴ Izvor: Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture

drvene građe u mjestima Majur, Sunja, Hrvatska Dubica, Jasenovac i Volinja.

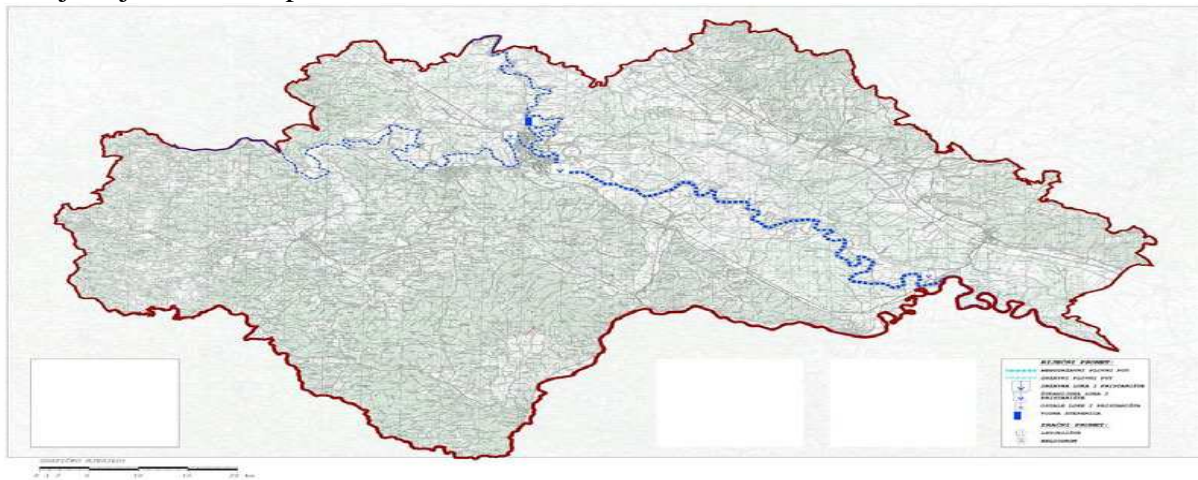
Riječni promet

Riječni promet predstavlja najjeftiniji oblik prijevoza u odnosu na cestovni i željeznički prijevoz. Plovne rijeke na području LAG-a su:

Rijeka Sava

Rijeka Una od ušća rijeke u Savu do mjesta Tanac (11km)

Području LAG-a najbliža je riječna luka Sisak, koja je najzapadnija riječna luka u Hrvatskoj, te najkraći put koji osigurava vezu jadranskim lukama sa zemljama istočne, srednje i sjeverne Europe.

Slika 6. Riječni promet u Sisačko-moslavačkoj županiji⁵

U riječnom prometu postoji tendencija pada prometa odnosno prijevoza robe. Na to najviše utječe neprilagođena tj. nedovoljno izgrađena i osposobljena prateća infrastruktura, a posebno slabo održavanje plovnog puta rijekom Savom i nedovoljno iskorištena riječna luka Sisak što rezultira sve manjim pretovarima i prijevozima iz godine u godinu. Riječni prijevoz je također prepoznat i kao prilika za razvoj turizma, ali zasada se može reći kako je ključni problem kako riječne, tako i cestovne i željezničke infrastrukture – zapuštenost.

Zračni promet

Na području LAG-a ne postoji infrastruktura zračnog prometa, a sve potrebe u civilnom zračnom prometu odvijaju se preko međunarodne zračne luke Zagreb – Pleso. Najbliže zračnoj luci je Općina Sunja (70 km), dok je najdalja Općina Dvor (105 km).

Informacijsko – komunikacijska infrastruktura

Na području LAG-a postoji glavna infrastruktura prijeko potrebna za odvijanje telekomunikacijskog prometa. Pokrivenost fiksnom telefonskom mrežom je visoka.

Na području LAG-a uvedena je ISDN i ADSL usluga. Mobilnu mrežu čine četiri

⁵ Izvor: ŽRS SMŽ 2011.-2013.

operatera, a stanje pokrivenosti je zadovoljavajuće obzirom na nepovoljnu konfiguraciju terena.

Na području LAG-a postoji devet poštanskih ureda.

Granični prijelazi

Četiri su granična prijelaza na području LAG-a. Nalaze se u istočnom dijelu, uz tok rijeke Une, i to s Bosnom i Hercegovinom. To su Dvor, Hrvatska Dubica, Hrvatska Kostajnica i Jasenovac. Dužina te granične linije je 211 km.

Obnovljen je i pušten u funkciju Most Zrinskih u Hrvatskoj Kostajnici, odnosno uređen granični prijelaz koji se tretira kao privremeno rješenje do izgradnje gradske obilaznice ceste D47 sjeverno od brda Djed. Planirana je izgradnja novog graničnog prijelaza koji zadovoljava uvjete Šengenske konvencije.

Broj te lokacije i kategorija međunarodnih i međudržavnih cestovnih graničnih prijelaza biti će određene međudržavnim ugovorima s Bosnom i Hercegovinom.

Na lokaciji Volinja nalazi se međunarodni željeznički granični prijelaz.

1.1.5.3. Energetika

Sustav opskrbe električnom energijom na području LAG-a pripada distribucijskom području Elektre Sisak. Elektra je organizirana u sedam pogona od kojih su tri na području LAG-a; Sunja, Hrvatska Kostajnica i Dvor.

Elektra Sisak još se sredinom sedamdesetih godina opredijelila za uvođenje tzv. izravne transformacije 110/20 kV, odnosno gašenje 35 kV napona kako bi se osiguralo kvalitetno, ekonomično i sigurno napajanje svih potrošača.

Opskrba plinom na području LAG-a slabo je razvijena i u najvećoj mjeri se svodi na korištenje ukapljenog naftnog plina iz pojedinačnih cisterni za pojedinačne potrebe (kućanstava i nekih firmi/ustanova). Iz tog razloga većina domaćinstava za grijanje koriste kruta goriva, te loživo ulje. Provedenu plinifikaciju ima jedino područje Općine Jasenovac.

Obnovljivi izvori energije smatraju se sve više jednim od važnih čimbenika razvoja. Na području LAG-a postoje značajne mogućnosti korištenja različitih obnovljivih izvora.

Biomasa je najsloženiji oblik obnovljivih izvora energije jer obuhvaća šumsku i poljoprivrednu biomasu, biomasu nastalu prilikom proizvodnih procesa različitih industrija, te komunalni otpad. Važnost energenata dobivenih iz biomase (biodizel, bioplin, bioetanol) je prepoznata na području LAG-a, ali se ne koristi u mjeri koja bi ga činila značajnim energetske izvora.

Primjene sunčeve energije na području LAG-a su vrlo skromne, odnosno ograničene na relativno mali broj sustava za proizvodnju tople vode u pojedinim kućanstvima.

Na području LAG-a nije instalirana niti jedna mala hidroelektrana. Energetski iskoristivi hidropotencijal malih hidroelektrana u Sisačko-moslavačkoj županiji s definiranim potezima korištenja iznosi oko 16 GWh godišnje (od toga su vodotoci Sunja 4,71 GWh i Žirovac 2,45 GWh).⁶

Mogućnost korištenja snage vjetra kao energenta nije istražena, no budući da se radi o prostoru u kojem je samo 13,6% vremena mirno tj. bez vjetra, postoji vjerojatnost korištenja vjetra na malim gospodarstvima odnosno kućanstvima.

---

⁶ Studija „Procjena potencijala obnovljivih izvora energije na području Sisačko-moslavačke županije“, Energetski institut Hrvoje Požar, 2008.

1.1.5.4. Gospodarenje otpadom

Zbrinjavanje otpada vrlo je ozbiljan problem na području LAG-a. Naime, otpad se većinom odlaže na neuređena odlagališta koja ne zadovoljavaju ni minimalne uvjete. Također, odvojeno sakupljanje komunalnog otpada je na niskoj razini. Postoje i divlja odlagališta otpada čiji se broj kontinuirano povećava što je pokazatelj nedovoljne osviještenosti stanovništva po pitanju gospodarenja otpadom i zaštite okoliša i potrebe sustavnog jačanja ekološke svijesti stanovništva.⁷

Otpad se organizirano prikuplja preko komunalnih poduzeća i odlaže na odlagalištima komunalnog otpada: Rosulje u Hrvatskoj Kostajnici, Barutana u Jasenovcu, Vladić jama u Hrvatskoj Dubici, Goričica u Sunji i Čore u Dvoru. Navedena odlagališta potrebno je što prije sanirati i zatvoriti, odnosno prenamijeniti sukladno Planu gospodarenja otpadom.

Sustav odvojenog prikupljanja otpada (papir, staklo, PET ambalaža, i drugo) je u ponekim naseljima uspostavljen, dok je u nekima u fazi uspostave.

Ključni problemi:

- neiskorišten hidropotencijalizvorišta i rijeka
- slabo razvijena mreža vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda
- ograničeni kapaciteti opskrbe električnom energijom
- zapuštena mreža cestovne infrastrukture; slabo iskorištena mogućnost željezničkog i riječnog prometa
- nedovoljno prepoznata mogućnost korištenja obnovljivih izvora energije i energetska učinkovitost
- nerazriješena problematika gospodarenja otpadom

---

⁷ Izvor: ŽRS SMŽ 2011.-2013.

1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.2.1. Stanje na području gospodarstva

Područje LAG-a pretrpjelo je teška ratno/poratna razaranja, što se odrazilo i na gospodarstvo toga područja. Predratna gospodarska osnova bila je temeljena na većem broju velikih poduzeća⁸ koja su osiguravala punu zaposlenost. Gotovo sve velike tvrtke su propale, djelomično kao posljedica izravnih razaranja, djelomično zbog gubitka kvalificirane radne snage, te zbog gubitka tržišta uzrokovanog prekidom proizvodnje.

U konačnici, regija je kraj rata dočekala sa strukturnim demografskim promjenama i visokom stopom nezaposlenosti. Takvo stanje nije moguće promijeniti u kratkom vremenskom razdoblju. Stoga je gospodarska situacija, promatrana kroz stope nezaposlenosti, strukturu stanovništva, razinu dosegnute gospodarske aktivnosti, još uvijek vrlo teška. No, činjenica je da je trend pozitivan, u smislu da se svake godine pojavljuje sve više uspješnih poduzetničkih ideja – od uspješno pokrenutih konkurentnih OPG-a s inovativnim, tržišno orijentiranom poljoprivrednom proizvodnjom⁹, do primjera uspješnog restrukturiranja i pokretanja suvremenih, tržišno konkurentnih industrija u sektorima za koje regija ima komparativne prednosti (drvoprerađivačka industrija¹⁰, stočarstvo¹¹, i dr.); te da se, povijesno gledajući, gospodarstvo područja razvijalo prilagođavajući se postojećem resursu i tradiciji. Tako su se razvile tri gospodarske grane s prepoznatljivim, međusobno donekle različitim profilima. Na cijelom području dominira sektor poljoprivrede i šumarstva, na koje je naslonjena prerađivačka industrija. Područje Dvora tradicionalno ima razvijenu drvnoprerađivačku industriju, kao i proizvodnju temeljenu na korištenju mineralnih sirovina. Zamjetan je i porast broja obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava. Središnje područje oko Kostajnice ima razvijeniju urbanu fizionomiju, koja se razvila za vrijeme napoleonskih ilirskih pokrajina. Tada se razvija trgovina i obrtništvo koje je bilo osnova za razvoj metaloprerađivačke i tekstilne industrije (Pounje), pa i turizma (hotel Central u Kostajnici otvoren je 1905. godine). Najnižvodnije područje oko Dubice, zbog svoje izrazite pogodnosti za poljoprivrednu proizvodnju, razvilo se upravo u tom smjeru. Razvijaju se obiteljsko-poljoprivredna gospodarstva s intenzivnijom poljoprivrednom proizvodnjom na okrupnjenim površinama. Treba naglasiti da prerađivačka industrija ne mora nužno ugrožavati okoliš. Među pozitivne primjere svakako spada farma Jelas, koja ima u planu posve zaokružen sustav s iskorištavanjem i preradom otpadnih voda za dobivanje i energetske korištenje bioplina. Drvna industrija Majur piljevinu (koja je otpad u proizvodnji parketa) koristi za proizvodnju briketa, te planira kogeneracijsko postrojenje iz kojega bi se dio energije koristio, a dio prodavao HEP-u. Farma pilića u Dvoru već ima funkcionalno postrojenje za dobivanje i preradu bioplina iz organskog otpada koji nastaje u proizvodnom ciklusu.

U doba planske ekonomije postojao je veći broj velikih kompleksa drvnoprerađivačke industrije koji nisu „preživjeli“ tranziciju. S obzirom na činjenicu da resurs i dalje postoji, te da uz prisutnu radnu snagu, nekadašnje kapacitete tek treba ponovno pokrenuti kroz strateško ulaganje u suvremeniju tehnologiju, s energetske učinkovitijim suvremenim strojevima. Značajna pretpostavka za daljnji razvoj ove grane je postojeća drvnoprerađivačka škola u Kostajnici, koja je vrlo uspješno kroz odrađivanje stručne prakse učenika povezana s lokalnim proizvodnim kapacitetima.

---

⁸ Npr. Pounje u Hrvatskoj Kostajnici (1700 zaposlenih), Šamarica u Dvoru (500 zaposlenih), TPS u Kostajnici (700 zaposlenih) i dr.

⁹ Npr. ekološka proizvodnja lavande na OPG Račić; veća grupa pčelara koji sebe vide u ekološkom pčelarstvu.

¹⁰ Npr. drvna industrija Galeković u Majuru, koja svoje visokokvalitetne finalne proizvode izvozi po tržištima Europe i Azije.

¹¹ Farma Jelas u Hrvatskoj Dubici, s najvećom ekološkom proizvodnjom mesa u široj regiji.

Trenutno je posve neiskorištena mogućnost korištenja šumske biomase kao obnovljivog izvora energije ako sagledavamo postojeću resursnu osnovu. Ohrabruju neke inicijative u tom pravcu na području Jasenovca.

Osim drveta, šume regije izrazito su bogate drugim šumskim plodinama kojih ima u količinama koje omogućuju pokretanje manufakturne proizvodnje, prerade i finaliziranja u prepoznatljive visokokvalitetne proizvode, u prvom redu kestena i gljiva. Gljive su, osim toga, i pouzdan indikator očuvanosti i čistoće šuma, pa su odličan simbol šuma koje se mogu koristiti u rekreacijske i turističke svrhe.

Ključni problemi:

- nedovoljno korištenje šumskog potencijala, te slaba prerađivačka industrija koja ne nudi finalni proizvod
- odumiranje i sušenje šuma zbog bolesti i melioracije
- nedovoljna razina zaštite šuma
- nedovoljna kontrola upravljanja šumama

Na području LAG-a je u funkciji 96 malih i 3 srednje velike gospodarske tvrtke u kojima je zaposleno 640 djelatnika.

Tablica 4.-Trenutno stanje u gospodarstvu LAG-a UNA¹²

DJELATNOST		BROJ TVRTKI			UKUPNI PRIHODI	BROJ ZAPOSLENIH (KRAJEM RAZDOBLJA)		
Šifra	Naziv	Malo	Srednje	Ukupno	Ukupno	Malo	Srednje	Ukupno
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	15		15	46.061.313	65		65
B	Rudarstvo i vađenje	3		3	1.413.183	7		7
C	Prerađivačka industrija	16	3	19	157.157.262	97	219	316
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2		2	4.093	0		0
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7		7	18.876.175	73		73
F	Građevinarstvo	9		9	15.213.477	37		37
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	22		22	25.448.662	95		95
H	Prijevoz i skladištenje	3		3	9.329.864	6		6
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	3		3	2.205.460	15		15
J	Informacije i komunikacije	4		4	3.282.717	11		11
L	Poslovanje nekretninama	1		1		1		1
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	8		8	3.357.369	12		12
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2		2	179.449	1		1
S	Ostale uslužne djelatnosti	1		1	386.917	1		1
	UKUPNO	96	3	99	282.915.941	421	219	640

¹² Izvor: HGK Sisak (15.11.2011.)

Istovremeno, prema izvorima iz Hrvatskog saveza zadruga (podaci iz 11. mjeseca 2011. godine) na području mikroregije je bilo evidentirano 39 Zadruga (sa nepoznatim brojem zaposlenih). Ogromna većina njih (84,6%) se bave djelatnostima s osloncem u poljoprivredi; tek 6 se bave drugim uslužnim djelatnostima (prerada drveta, trgovina, proizvodnja namještaja i proizvodnja odjeće).

Tablica 5. Broj Zadruga u LAG-u

Redni broj	JLS	Broj Zadruga
1	D. Kukuruzari	4
2	Dvor	7
3	H. Dubica	3
4	H. Kostajnica	4
5	Jasenovac	6
6	Majur	3
7	Sunja	12

Poduzetnički centri

Na području SMŽ-e postoje četiri poduzetnička centra čija je uloga razvoj poduzetništva na lokalnoj razini, jačanje suradnje poduzetnika s poduzetničkim potpornim institucijama te njihovo međusobno povezivanje i umrežavanje.

Kao potpora poduzetnicima, djeluje i regionalna razvojna agencija SIMORA d.o.o.

Poduzetničke zone

Izgradnjom poduzetničkih zona želi se potaknuti razvoj gospodarstva na području, riješiti prostorne probleme poduzetnika i poticati buduće poduzetnike na ulaganje. Dugoročno se pomaže poduzetnicima u rješavanju problema nedostatka prostora, odnosno stvaraju se uvjeti za nesmetani rad.

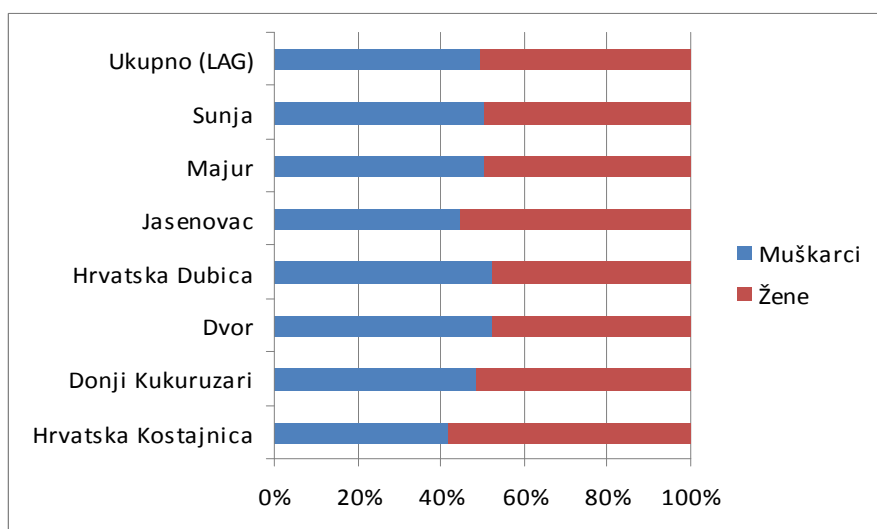
Infrastrukturnim opremanjem zona potrebno je stvoriti pretpostavke za brži gospodarski razvoj, te omogućiti postizanje trajnog rješenja pitanja poslovnog odnosno proizvodnog prostora.

Dinamika izgradnje poduzetničkih zona na području LAG-a treba biti u suglasju s tržišnim potrebama (interesom poduzetnika za djelovanjem u poduzetničkoj zoni). Na području LAG-a planirana je izgradnja četrnaest¹³ poduzetničkih zona.

1.2.2. Tržište radne snage

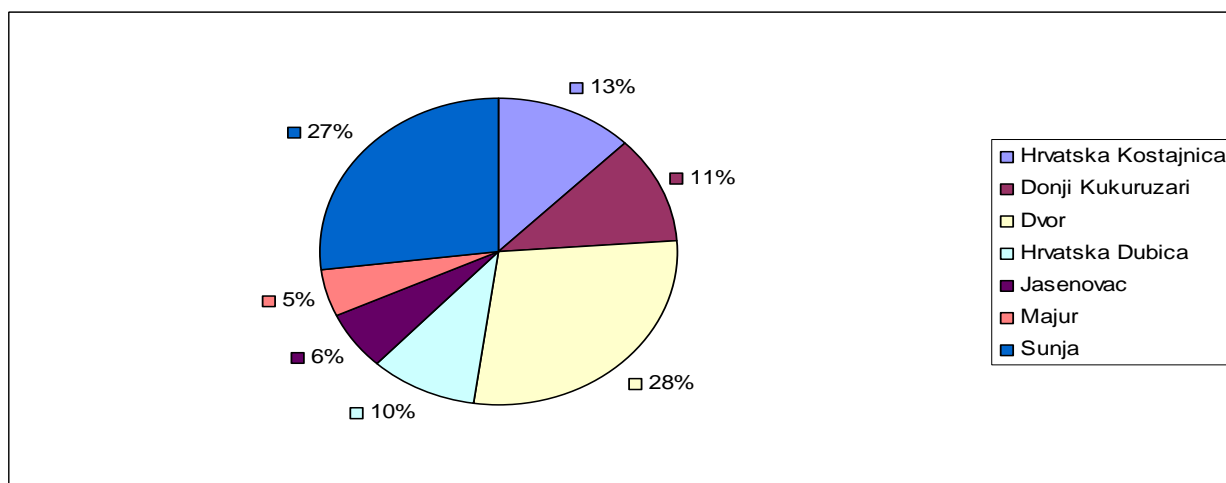
Krajem siječnja 2011. godine na području LAG-a u evidenciji nezaposlenih Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, Područnih službi Kutina i Sisak, bilo je 3.286 nezaposlenih osoba od kojih je gotovo podjednak broj muškaraca i žena – 1.631 muškarac te 1.655 žena.

¹³ Popis poduzetničkih zona nalazi se u prilogu 1 na kraju dokumenta

Slika 7. Udio nezaposlenih muškaraca i žena u populaciji JLS LAG-a UNA

U odnosu na siječanj 2010. godine (3167 nezaposlenih osoba), zabilježeno je povećanje nezaposlenosti za 1,04%. Najveća nezaposlenost na području LAG-a je u Dvoru i Sunji, dok je najmanja u Majuru.

Slika 8. Nezaposlenost po JLS LAG-a UNA

Ključni problemi:

- izrazito negativna demografska kretanja
- kontinuiran proces starenja stanovništva
- prisutan proces propadanja seoskih sredina, te odljev mlađe populacije
- nedovoljno poticajnih razvojnih projekata za zadržavanje i zapošljavanje mladih osoba
- nepovoljna obrazovna struktura radne snage
- visoka stopa nezaposlenosti
- struktura nezaposlenih po obrazovanju nepovoljna

1.2.3. Poljoprivreda

Područje LAG-a ima značajan potencijal za razvoj poljoprivrede. Od ukupne površine područja LAG-a oko 15% je raspoloživo poljoprivredno zemljište koje je relativno visokog boniteta i ekološke očuvanosti.

Prema popisu poljoprivrede 2003. na području LAG-a registrirano je 5.200 poljoprivrednih kućanstava.

Zbog depopulacije i drugih faktora kao što su usitnjenost posjeda i parcela, nedostatak mehanizacije, nedostatak inovativnosti u odabiru kultura i pronalaska tržišnih niša, nedostatak organiziranosti i ratom izazvanog prekida u proizvodnji velik dio tradicionalno obrađivanih površina trenutno je zapušten.

Na području LAG-a raspoloživo je 19.538,61 ha obradivih površina, a od toga se obrađuje tek 10.268,18 ha ili 52,55%. Ovaj podatak ukazuje na značajne rezerve za povećanje ciljane upotrebe zemljišta.

Velik broj parcela koje koriste obiteljska gospodarstva (16.794) jedna je od ključnih zapreka za razvoj poljoprivrede. Prosječno jedno gospodarstvo ima 3,2 parcele po gospodarstvu. Kao poseban problem nameću se neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Za njihovo rješavanje potrebna je uspostava integriranog sustava prikupljanja i praćenja informacija, kao i sustava identifikacije zemljišnih parcela.

Dodatni problem predstavlja i relativno velik broj minski sumnjivih površina (MSP) na području Lag-a; MSP zauzimaju 4,22% od ukupne površine LAG. Prema podacima iz HCR od 16.11.2011. godine, na području LAG-a je bilo 61,14 km² MSP smještenog u 4 od 7 JLS koje čine LAG; na području Dvora ukupno 2.928,37 ha, Hrvatske Dubice 371,80 ha, Jasenovac 814,64 ha, a na području Sunje 1.999,75 ha minski sumnjivih površina.

Tablica 6. Subjekti prema korištenom poljoprivrednom zemljištu¹⁴

Poljoprivredna kućanstva i poslovni subjekti prema korištenom poljoprivrednom zemljištu				
	Broj poljoprivrednih kućanstava/poslovnih subjekata	Ukupno raspoloživa površina zemljišta, ha	Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, ha	Broj parcela korištenoga poljoprivrednog zemljišta
Poljoprivredna kućanstva SMŽ	27.184	87.990,94	56.214,83	86.817
Poslovni subjekti SMŽ	40	6.639,00	6.507,00	378
Poljoprivredna kućanstva na području LAG-a	5.200	19.538,61	10.268,18	16.794

Na oranicama u nizinskom dijelu područja LAG-a razvijena je ratarska proizvodnja, dok je po brežuljcima okolnog pogrđa tradicionalno prisutnije poljoprivredno područje sa obiteljskim gospodarstvima koja kombiniraju voćarstvo, povrtlarstvo, ratarstvo i stočarstvo.

Neke vrste, za koje izvjesno postoje dobri preduvjeti su posve zapuštene (npr. vinova loza), a realizacija potencijala za uzgoj nekih vrsta nikada nije podignuta na razinu koju prirodna pogodnost, tradicija i tržišni kontekst dopuštaju (npr. proizvodnja šljivovice i drugih voćnih rakija, prerada kestena). Od ukupne poljoprivredne površine na području LAG-a

¹⁴ Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

oranice i vrtovi zauzimaju najveći dio 58,7%, dok vinogradi zauzimaju tek 0,02%.

Tablica 7. Površina korištenog zemljišta¹⁵

Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama									
Područje	Ukupno poljoprivredno zemljište, ha	Oranice i vrtovi	Povrtnjaci	Livade	Pašnjaci	Voćnjaci	Vinogradi	Rasadnici i dr.	Ostalo zemljište
Poslovni subjekti	6.507,0	6.318,0	-	56,0	47,0	14,0	11,0	61,0	132,0
Poljoprivredna kućanstva	56.214,8	37.046,9	292,5	13.063,7	4.014,4	1.297,8	485,5	14,1	31.776,1
Poljopriv. kućanstva na području LAG-a	10.267,8	6.030,5	68,6	2.775,9	1.149,5	238,6	1,9	1,9	9270,8

Obrazovanje i starosna struktura stanovnika poljoprivrednih kućanstava mogla bi biti jedna od prepreka za daljnji razvoj poljoprivrede. Prema popisu poljoprivrede 2003. g., na području LAG-a situacija je nepovoljna; u 5.200 evidentiranih kućanstava na području LAG-a 10.749 poljoprivrednika ima samo praktično iskustvo, a samo 124 ima poljoprivrednu edukaciju (srednju školu 89, višu školu ili fakultet 35). Prema dobnoj strukturi preko 40% stanovnika poljoprivrednih kućanstava starije je od 55 godina.

Tablica 8. Broj članova kućanstva prema poljoprivrednom obrazovanju¹⁶

Broj članova poljoprivrednih kućanstava prema poljoprivrednom obrazovanju						
(podaci za prvih 8 članova kućanstva)						
Područje	Broj kućanstava	Samo s praktičnim iskustvom	S tečajem	S trogodišnjom srednjom školom	S četverogodišnjom srednjom školom	S višom školom ili fakultetom
Područje LAG-a	5.200	10.749	24	34	55	35

Ratarstvo i povrćarstvo

Prema strukturi obrađene zemlje na oko 78,2% površine korištenih oranica i vrtova uzgajaju se žitarice, i to uglavnom pšenica i kukuruz. Potom slijede područja pod krmnim biljem 10,66%, uljanim sjemenjem i plodovima te krumpirom (0,5%). Iz navedenog slijedi da ovdje također postoji velik potencijal za uzgoj ostalih ratarskih kultura.

Voćarstvo

Područje je bogato autohtonim sortama za koje postoji potencijal proizvodnje visokokvalitetnih, prepoznatljivih proizvoda (najkvalitetnije područje za šljivu, posebno sortu nebožicu, koja se tradicionalno koristi za proizvodnju rakije šljivovice, krušku tepku, ali i jabuku). Poznate su voćne rakije iz područja Banovine (Gorička na Zrinskoj gori).

¹⁵ Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

¹⁶ Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Broj stabala šljive na području LAG-a je najzastupljeniji (64,6%).

Navodnjavanje

Navodnjavanje zemljišta se vrši iz otvorenih vodotoka, izgrađenih brdskih akumulacija i podzemnih izvora.

Za manje projekte navodnjavanja, koji mogu biti od interesa manjim korisnicima, podzemne vode mogu biti vrlo prikladan izvor vode za navodnjavanje, pogotovo ako ne postoje alternativni izvori površinskih voda.

Među rizike u primjeni navodnjavanja ubrajaju se utjecaji na vodnu bilancu, kvalitetu voda, tlo i živi svijet. Ove rizike je potrebno minimizirati mjerama zaštite okoliša i monitoringom.

Ljekovito bilje

Prikupljanje i uporaba ljekovitog bilja postoji dugi niz godina, a suvremeni način proizvodnje i prerade je u začecima. Iako je proizvodnja lavande najzastupljenija postoje potencijali za uzgoj drugog aromatičnog i ljekovitog bilja.

Stočarstvo

Stočni fond područja LAG-a tijekom rata bio je značajno devastiran, a posljedice se osjećaju i danas. Stabilnost te grane poljoprivrede pokušava se postići subvencijama i poticajnim mjerama.

Sisačko-moslavačka županija je tako poljoprivrednim gospodarstvima i u 2010. godini poticala i stočarsku proizvodnju kroz:

- poticanje nabave i uzgoja junica (nabava junica za proizvodnju mlijeka, vlastiti uzgoj junica za proizvodnju mlijeka)
- poticanje uzgoja goveda putem embriotransfera
- poticanje autohtonih pasmina konja (držanje autohtonih pasmina konja hrvatski posavac i hrvatski hladnokrvnjak)
- poticanje pčelarske proizvodnje (nabava novih košnica i pčelarske opreme)
- poticanje nabave laktofriza za mlijeko.

Na području LAG-a evidentirano je 2003. godine ukupno 5.481 govedo. Oko 27,6% kućanstava ima samo jedno govedo, a 46,9% kućanstava ima samo jednu muznu kravu.

Veliki problem intenzivnijem razvoju govedarstva, a koje je tradicionalno bila vrlo zastupljena na području LAG-a, svakako predstavlja vrlo niska otkupna cijena mlijeka i česti poremećaji u organizaciji otkupa svježeg mlijeka od proizvođača.

Područje LAG-a ima i vrlo veliku populaciju konja; ona čini oko 50% od ukupno 3.329 grla Hrvatskog hladnokrvnjaka i Hrvatskog posavca evidentiranih u SMŽ.

U LAG-u djeluju tri Pčelarske udruge koje zajedno imaju 80-tak pčelara s oko 5500 pčelinjih zajednica. Njima valja dodati i cca 50 manjih pčelara hobista koji drže dodatnih 500 košnica.

Nivo godišnje proizvodnje pčelara s područja LAG-a kreće se oko 90 tona visoko kvalitetnog meda, te neznatnih količina ostalih pčelinjih proizvoda. Pčelari ovog područja proizvode i znatan broj rojeva za potrebe tržišta, a što sve svjedoči o mogućem pravcu usmjeravanja i proširivanja vidova pčelarske proizvodnje.

Osloncem najvećim djelom na stočarsku proizvodnju kao grani poljoprivrede, na području LAG-a djeluje gotovo 30 Zadruga (podaci Hrvatskog saveza zadruga iz 11. mjeseca 2011. godine).

Na području LAG-a djeluju i 3 udruge stočara.

S tržištem poljoprivrednih proizvoda nije dovoljno dobro povezanost, jer većina proizvoda nema poznatog kupca. Na području LAG-a poljoprivrednici su udruženi u 9 poljoprivrednih udruga (Izvor Ured za Udruge Vlade RH, prosinac 2010.). Time se stvara mogućnost osvajanja tržišta s prepoznatljivim zadružnim proizvodima.

Problemi kao što su depopularnost, senilizacija radne snage i usitnjenost proizvodnje ne dozvoljavaju samostalnu uspješnu uspostavu standarda, kreiranje i brendiranje visokokvalitetnog prepoznatljivog proizvoda, plasman na tržište, te investicije u obnovu poljoprivredne mehanizacije i njeno učinkovito korištenje.

Ekološka poljoprivreda

Postoje primjeri koji dokazuju da se i u današnjim uvjetima može uspješno privređivati od poljoprivrede. Primjeri su ekološka proizvodnja goveda, suvremena peradarska proizvodnja sa sustavom za korištenje otpada u proizvodnji za generiranje i iskorištenje bioplina, ekološka proizvodnja lavande i proizvodnja mesnih preradevina.

Važno je istaknuti i veliki potencijal za razvoj ekološkog pčelarstva u području LAG-a UNA; vrhunski prepoznatljivi pčelinji proizvodi sigurno će naći svoje mjesto na tržištu. S 12-tak pčelara u LAG-u, ovo je jedna od mikroregija sa najvećim brojem registriranih eko pčelara.

Kao pozitivno treba istaknuti prepoznavanje prilike za podizanje konkurentnosti poljoprivrede kroz ekološku proizvodnju, koja se odlično uklapa u cjelinu održivog ruralnog razvoja diverzificiranog selektivnim oblicima turizma u ruralnom prostoru od strane SMŽ i njenih JLS isticanjem u svojim razvojnim planovima, čak i u formi proglašenja općine područjem ekološke proizvodnje (npr. Hrvatska Dubica).

Važno je naglasiti veliku sinergiju između sektora turizma i sektora poljoprivrede. Naime, turistička ponuda je neusporedivo najbolje tržište za lokalnu poljoprivrednu proizvodnju, u smislu da poljoprivredna proizvodnja postaje puno isplativija kada se proizvodi plasiraju kao dio lokalne turističke ponude.

S obzirom na nenaseljenost područja, kao i vrijednost prirode i njenu predviđenu zaštitu, te u skladu s tim izvjesnim mogućnostima razvoja turizma, očito je da je ekološka poljoprivreda jedan od strateških smjerova razvoja u sektoru poljoprivrede.

Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede regije Donje Pounje dio je „Prekograničnog programa upravljanja Plana zaštite i očuvanja rijeke Une i održivog razvoja Pounja“.¹⁷

Ključni problemi:

- usitnjenost poljoprivrednog zemljišta
- slaba educiranost poljoprivrednih proizvođača
- prijetnja pretvaranja napuštenog poljoprivrednog zemljišta u šumsko
- slaba uvezanost s tržištem poljoprivrednih proizvoda
- niska produktivnost i tržišna nekonkurentnost poljoprivrednih proizvoda
- nedovoljna ulaganja u marketing poljoprivrednih proizvoda, te njihovo brendiranje i certifikaciju
- nedovoljno iskorišten poljoprivredni potencijal, posebice za ekološku poljoprivredu

¹⁷ Prekogranični program upravljanja Plan zaštite rijeke Une i održivog razvoja Pounja za prekogranično područje uz tok od Dobretina do Jasenovca; izrađen u okviru Projekta „Procijeni i zaštiti rijeku Unu – U.N.A.“ SMŽ 2009.

1.2.4. Turizam

1.2.4.1. Turizam na području LAG-a UNA

- Postojeća seoska gospodarstva na području LAG-a karakteriziraju ambijentalna arhitektura, očuvani prirodni okoliš, prirodni izvori hrane i vode, pa predstavljaju veliki potencijal kao specifični segment turističke ponude i bazu za razvoj seoskog turizma.
- Većina objekata kulturne baštine ne koristi se u planiranju turističke ponude osim iznimaka, kao što su sela Parka prirode Lonjsko polje. Mnogi objekti su u lošem stanju, uglavnom nisu označeni, niti ucrtani u turističke karte područja.
- Sektor turizma u području LAG-a ima svoju tradiciju (hotel Central u Hrvatskoj Kostajnici otvoren je 1905. godine), izvrsne preduvjete za razvoj eko-ruralnog i raznih oblika selektivnog turizma (atraktivni prirodni i tradicijski poljoprivredni krajobraz ispremežen putovima i cestama; Una sa svojim ribljim fondom, svježinom, očuvanim tokom; duga povijest naseljenosti sa preplitanjem kultura, šume sa divljači i šumskim plodovima, izvorima / potocima).
- U razvoju turizma Grada Hrvatska Kostajnica, obzirom na svoje komparativne prednosti, raspolaže velikim mogućnostima: vrijedne prirodne cjeline (dolina Une, brdo Djed, vidikovci, bogatstvo šuma), bogato kulturno – povjesno nasljeđe (ambijentalna urbana arhitektura Hrvatske Kostajnice, Stari grad Zrinskih, ruralne cjeline, arheološki lokaliteti), dnevni turizam s osloncem na izletišta u neposrednoj blizini grada Hrvatske Kostajnice (park šuma brdo Djed, kupalište na Uni); izletinički turizam vezan na kulturno – povjesne cjeline i prirodne vrijednosti; ruralni turizam, s osloncem na ruralne cjeline, koje se uz primjerena poboljšanja mogu osposobiti za funkciju komplementarnog turizma (pejzaža atraktivnog područja uz Unu, seoska gospodarstva s uzgojem zdrave hrane i stočarstvom i sl.)
- Turizam na području LAG-a je sad na pragu trećeg razdoblja kada započinju inicijative za snažniji razvoj sektora turizma (pr. Projekt Eko selo Beke). Nažalost, trenutno aktualna recesija izvjesno će privremeno smanjiti turističko tržište/potražnju, a time i poticaj brzom razvoju ponude, no neupitno je da je turizam predodređen za jednu od strateških razvojnih grana ovog područja.
- Područje, sa svojim velikim udjelom prirodnih i tradicionalnih poljoprivrednih krajobraza, izrazito je pogodno za lov. Na području općina Sunja i Hrvatska Dubice postoji tradicija i smještajni kapaciteti za daljnji razvoj lovnog turizma a porast smještajnih kapaciteta namjenjenih i lovcima bilježi i Dvor.
- Turističke atrakcije područja Pounja još su u razdoblju prepoznavanja od strane javnosti i korisnika, a među njima su svakako kanui na Uni, bogatstvo plodova šljiva, krušaka, kestena i gljiva na Zrinskoj gori, rudnici na Trgovskoj i Zrinskoj gori, stari gradovi Zrin, Gvozdansko (na tom su području živjeli Vučedolci – prvi metalurzi Europe¹⁸, pa Iliri (Japodi) i Kelti, Rimljani, Slaveni).
- Rijeka Una i njene brojne pritoke, posebno njene desne pritoke (među kojima su najveće Sana, Strigova, Mlječanica, Moštanica, Slabinja) poznato su **ribolovno područje**, s posebno poznatom pastrvkom i mladicom koja zbog svoje vrijednosti, rijetkosti i ribolovnog pritiska zaslužuje uvođenje režima s puštanjem ulovljenih primjeraka. Sve JLS imaju organizirana **ribolovna društva**, koja rade na razvoju

---

¹⁸ Prekogranični program upravljanja Plan zaštite rijeke Une i održivog razvoja Pounja za prekogranično područje uz tok od Dobretina do Jasenovca; izrađen u okviru Projekta „Procijeni i zaštiti rijeku Unu – U.N.A.“ SMŽ 2009.

sportskog ribolova ali i na očuvanju i obnovi ribljeg fonda, te općenito zaštititi riječnih ekosustava i okoliša. Ribolov je reguliran, i na svim vodama i na posebnim tzv. ribolovnim revirima sa zabranom ribolova na mjestima posebno značajnim za obnovu ribljeg fonda, lovostajima za ribolov na pojedine vrste u vrijeme mriješta, te ograničenim maksimalnim dozvoljenim ulovom za svaku vrstu. I lovni i ribolovni turizam relativno su dobro pokriveni i agencijskim uslugama organiziranja boravka i aktivnosti.

- Na dijelu područja LAG-a ustrojen je 1. turistički cluster Lonjsko polje koji okuplja sve turističke subjekte i umrežava njihovu ponudu.

Tablica 9. Broj registriranih turističkih subjekata i njihova vrsta (Područje LAG UNA)¹⁹

GRAD/ OPĆINA	VRSTA SUBJEKTA	BROJ SUBJEKATA
DVOR	SELJAČKA DOMAĆINSTVA	3
HRVATSKA DUBICA	IZNAJMLJIVAČI	2
HRVATSKA KOSTAJNICA	TRGOVAČKO DRUŠTVO	1
MAJUR	0	0
DONJI KUKURUZARI	0	0
JASENOVAC	IZNAJMLJIVAČI	8
SUNJA	TRGOVAČKO DRUŠTVO +IZNAJMLJIVAČI	3 (1+2)
UKUPNO		17

Tablica 10. Broj kreveta po općinama (Područje LAG UNA)²⁰

GRAD/ OPĆINA	VRSTA SUBJEKTA	BROJ KREVETA
DVOR	3 SELJAČKA DOMAĆINSTVA	21
HRVATSKA DUBICA	2 IZNAJMLJIVAČA	6
HRVATSKA KOSTAJNICA	1 TRGOVAČKO DRUŠTVO	36
MAJUR	0	0
DONJI KUKURUZARI	0	0
JASENOVAC	8 IZNAJMLJIVAČA	54
SUNJA	TRGOVAČKO DRUŠTVO +IZNAJMLJIVAČI	30
UKUPNO		93

Različite kulturno – zabavne manifestacije, temeljene na obilježavanju i očuvanju tradicije, te vrednovanja postojećih prirodno – povijesnih potencijala, također su mogući oblik turističkog sadržaja LAG-a.

U tom smislu važno je istaknuti sljedeće manifestacije koje se održavaju na području LAG-a:

- Fašnik u Jasenovcu – veljača, Jasenovac
- Fašnik- 6.ožujka, Hrvatska Kostajnica
- Kobasijada – kraj ožujka, početak travnja, Hrvatska Kostajnica

¹⁹ Izvor: TZ SMŽ

²⁰ Izvor: TZ SMŽ

- Potraga za pisanicama – Uskršnji ponedjeljak, Hrvatska Kostajnica
- Biciklijada – svibanj, Majur
- Motorijada – lipanj, Hrvatska Kostajnica
- Sajam zadrugarstva, obrta i turizma – srpanj, Sunja
- Konjogojska izložba – srpanj, Sunja
- Dani graditeljske baštine – rujan, Krapje
- Međunarodna Una regata- 24.srpnja, Hrvatska Kostajnica
- Izložba ručnih radova, jela i starina - rujan, Majur
- Iz bakine škrinjice, smotra folklora i tradicionalnih jela- 17.rujna, Hrvatska Kostajnica
- Kestenijada- 7.-9.listopada, Hrvatska Kostajnica
- Gospodarski sajam "Plodovi rada"- rujan, Dvor
- Memorijal "Milan Batinović-Brzi", sportsko ribolovno natjecanje-kolovoz, Hrvatska Dubica
- Kup Hrvatska Dubica-natjecanje u gađanju glinenih golubova u organizaciji lovačkog društva "Jelen"-Hrvatska Dubica
- Izbor "Najljepše bundeve" – listopad, Jasenovac

Navedene manifestacije značajne su za cijelo područje zbog očuvanja bogate kulturne i prirodne baštine²¹, očuvanja starih običaja i zanata, podizanja kvalitete, upotpunjavanja i obogaćivanja turističke ponude, promocije Pounja i Lonjskog polja stvaranjem prepoznatljivog turističkog proizvoda kao kombinacije etnoloških vrednota, eko proizvoda i suvremene turističke ponude.

Na području LAG-a djeluju Turističke zajednice u Jasenovcu i Hrvatskoj Kostajnici koje su nositelji turističke aktivnosti i organizatori svih značajnih manifestacija kao što je „Kestenijada“, „Una regata“ s dodatnim potencijalom prekogranične suradnje, kao i dani vezani za tradicijsku kulturu i baštinu u Krapju (područje općine Jasenovac).

Na području LAG-a najznačajnija kulturno-gospodarska manifestacija **Kestenijada** održana je 12 puta, te se od „pučke veselice“ profilirala i već brendirala kao prepoznatljiv „turistički proizvod“ koji doprinosi poboljšanju turističke ponude i razvoju gospodarstva.

Ključni problemi:

- nedovoljno iskorišten potencijal za razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika
- nedovoljno smještajnih kapaciteta, te nedostatna opremljenost postojećih
- neizgrađena turistička infrastruktura
- nedostatna uključenost kulturno-povijesne baštine, te prirodnih vrijednosti u turističku ponudu
- nedovoljna svijest o potrebi očuvanja i zaštite kulturno-povijesne baštine
- nedovoljna razina upravljanja zaštićenim prirodnim vrijednostima i kulturno-povijesnom baštinom
- nedovoljno prepoznat potencijal prirodnih i kulturnih vrijednosti kao mogućeg pokretača razvoja
- nedovoljna informiranost i uključenost šire društvene zajednice u rad na zaštiti prirode
- usklađivanje gospodarskog djelovanja s ekološkim standardima

²¹Detaljniji pregled povijesno-kulturne baštine i znamenitosti po pojedinim mjestima dan je u prilogu 2 na kraju dokumenta.

- izrazita prijetnja propadanja kulturno-povijesne baštine, te nedostatak financijskih sredstava za njihovu obnovu i zaštitu

1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.3.1. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti

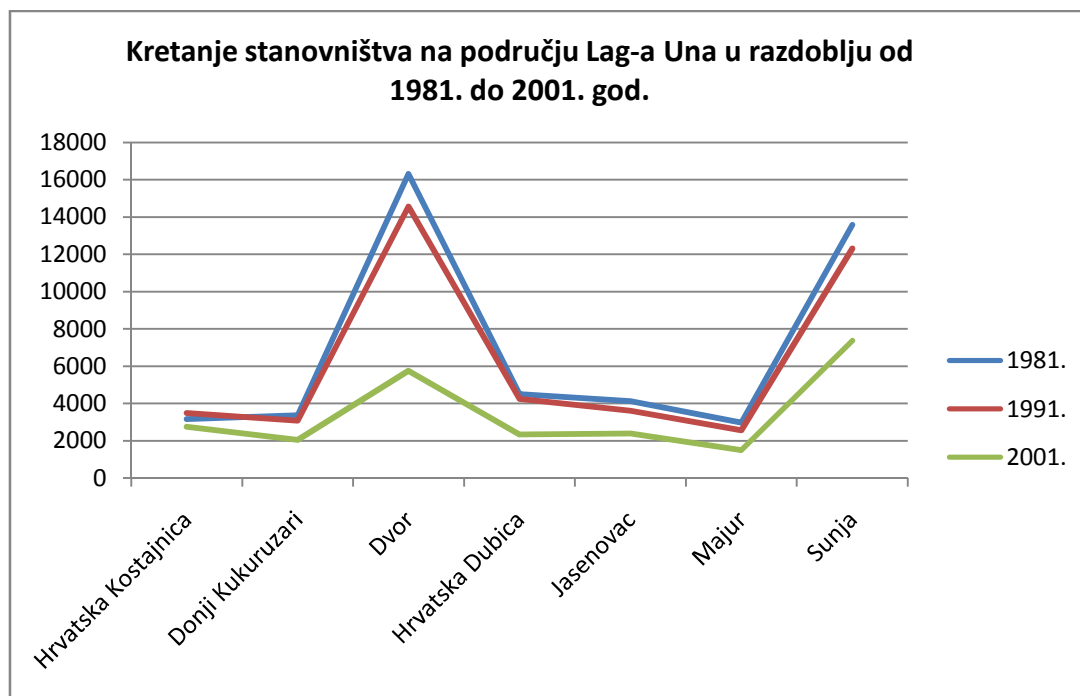
Na području LAG-a živi 24.133 stanovnika, što čini 13,02% ukupnog broja stanovnika Sisačko-moslavačke županije.

Demografsko kretanje stanovnika na području LAG-a negativno je za čak 46,7% uspoređujući 1991. godinu i 2001. godinu. Uzroci negativnog trenda su ratna zbivanja, te proces deruralizacije.

Prosječna gustoća naseljenosti je 18,2 stanovnika/km², što je znatno manje od gustoće naseljenosti Republike Hrvatske (78,4 stanovnika/km²), te SMŽ (41,53).

Tablica 11. Broj i gustoća stanovnika LAG-a UNA²²

Broj i gustoća stanovnika područja LAG-a					
Prostorna jedinica	Površina (km ²)	Broj stanovnika (1991.)	Broj stanovnika (2001.)	Razlika 1991./2001.	Gustoća naseljenosti 2001. (st/km ²)
REPUBLIKA HRVATSKA	56.602,9	4.784.265	4.437.460	-7,2%	78,4
PODRUČJE LAG-a	1.322,9	45.314	24.133	-46,7%	18,2

Slika 10. Kretanja stanovništva na području LAG-a UNA u razdoblju 1981.-2001.god.²³

²² Izvor: Državni zavod za statistiku

²³ Izvor: Državni zavod za statistiku

1.3.2. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima

Od ukupnog broja stanovništva na području LAG-a oko 48% živi od rođenja u istom mjestu dok je ostatak doselio iz drugih naselja, od toga 55% iz drugih naselja u RH, a 45% iz inozemstva. Najveća migracija stanovništva zabilježena je na području Općine Donji Kukuruzari gdje je od ukupnog broja stanovništva oko 62% doseljeno iz Bosne i Hercegovine.

Tablica 12. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima²⁴

Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, Popis 2001.								
	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja u istom naselju	Ukupno doseljeno u naselje stanovanja	Doseljeno iz drugih naselja/općina/gradova u RH	Doseljeno iz inozemstva	Iz Bosne i Hercegovine	Iz ostalih zemalja	Nepoznato
SMZ	185.387	93.709	91.553	64.949	26.131	23.092	3.039	473
PODRUČJE LAG-a	24.133	11.686	12.429	6.811	5.542	5.241	301	76

1.3.3. Struktura stanovništva prema završenoj školi

Prema razini obrazovanja struktura stanovništva LAG-a je izrazito nepovoljna. Oko 52,1% stanovništva ima završenu samo osnovnu školu (od njih polovica nema potpuno osnovnoškolsko obrazovanje), a 34% ima završenu srednju školu (uključujući gimnaziju). Više i visoko školovanje ima samo 4% ukupnog stanovništva, što je manje od županije gdje je udio 8% i znatno manje od RH gdje je udio 12%.

Također je primjetan veći udio muške populacije sa završenom srednjom školom (45,3%) u odnosu na žensku populaciju (23,9%), dok su u ostalim razinama obrazovanja podjednako zastupljeni.

Tablica 13. Stanovništvo starije od 15 god prema završenoj razini obrazovanja²⁵

Stanovništvo staro 15 i više godina prema završenoj školi, Popis 2001.						
	Ukupno područje LAG-a	Muškarci	Žene	Ukupno %	Muškarci %	Žene%
Stanovništvo staro 15 godina i više	20621	9734	10887	100,0%	100,0%	100,0%
Bez škole	1947	274	1673	9,4%	2,8%	15,4%
1-3 razreda osnovne škole	2215	771	1444	10,7%	7,9%	13,3%

²⁴ Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001.

²⁵ Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001.

4-7 razreda osnovne škole	3496	1401	2095	17,0%	14,4%	19,2%
Osnovna škola	5037	2416	2621	24,4%	24,8%	24,1%
Srednja škola	7016	4409	2607	34,0%	45,3%	23,9%
Viša škola, I. (VI.) stupanj fakulteta i stručni studij	429	223	206	2,1%	2,3%	1,9%
Fakultet, umjetnička akademija i sveučilišni studij	402	200	202	1,9%	2,1%	1,9%
Magisterij	7	4	3	0,03%	0,04%	0,03%
Doktorat	3	2	1	0,01%	0,02%	0,01%
Nepoznato	69	34	35	0,3%	0,3%	0,3%

1.3.4. Stanje na području obrazovanja

Obrazovni sustav područja LAG-a uključuje obrazovne programe koji se provode na razini predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. U obrazovnim ustanovama, pored redovitih obrazovnih programa, organiziraju se i provode programi besplatnih tečajeva stranih jezika, natjecanja i smotre učenika, kao i niz drugih vannastavnih aktivnosti.

Predškolski odgoj

U vlasništvu grada i općina na području LAG-a postoji ukupno 3 dječja vrtića, što čini svega 20% ukupnog broja dječjih vrtića na području Sisačko-moslavačke županije. U okviru njih provode se redoviti cjelodnevni i poludnevni programi predškolskog odgoja. Na navedenom području ne postoje privatni dječji vrtići kao niti oni organizirani od strane vjerskih zajednica, što predstavlja svojevrsan potencijal.

U općinama Jasenovac, Hrvatska Dubica i Majur određene su lokacije za izgradnju novih vrtića. Objekti predškolskih ustanova na području Sisačko-moslavačke županije uglavnom su građeni namjenski, a prosječna im je starost 25 godina. Opremljenost uglavnom nije zadovoljavajuća, jer vrtići ne raspolažu odgovarajućim dvoranama za tjelesnu aktivnost i igralištima. Unaprjeđenje opremljenosti predškolskih ustanova zahtijeva dodatna financijska sredstva.

Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Tablica 14. Broj osnovnih škola na području LAG-a UNA

UKUPAN BROJ OSNOVNIH ŠKOLA PO OPĆINAMA I GRADOVIMA LAG-a UNA				
	GRAD - OPĆINA	Broj mat. osnovnih škola	Broj područnih škola	Ukupan broj učenika
1	Hrvatska Kostajnica	1		338
	UKUPNO	1	0	338

	GRADOVI:			
2	Donji Kukuruzari	1		134
3	Dvor	1	1	242
4	Hrvatska Dubica	1		184
5	Jasenovac	1	1	182
6	Majur		1	
7	Sunja	1	1	380
	UKUPNO OPĆINE:	5	4	1122
	SVEUKUPNO:	6	4	1460
	LAG UNA	16	35	14 233
	sveukupno			

Na području LAG-a postoje 6 matičnih osnovnih škola, te 4 područne škole. Navedene škole pohađa ukupno 1 460 učenika što čini svega 10,26 % ukupnog broja učenika SMŽ²⁶. Kao poseban problem javljaju se nekadašnje područne škole, koje nisu više u namjeni, a zbog napuštanja sela i značajnog pada nataliteta, njihova obnova nije predviđena.

Zbog velikih razlika u gustoći naseljenosti pojedinih dijelova LAG-a i rapidnog smanjenja broja djece u ruralnim sredinama, javlja se problem organiziranja prijevoza djece u škole. U tablici je prikazana projekcija broja učenika koji su upisali osnovnu školu 2010. g.. Vidljivo je kako se očekuje smanjenje broja učenika do kraja njihovog osnovnoškolskog obrazovanja (do 2018. g), za čak 95 učenika.

Tablica 15. Projekcija broja učenika upisanih u 1. razred osnovne škole 2010. g.

BROJ UČENIKA U ZAVRŠNIM RAZREDIMA OŠ									
Škola	2010 /11.	2011 /12.	2012 /13.	2013 /14.	2014 /15.	2015 /16.	2016 /17.	2017 /18.	2010.>>>>>>>2018.
OŠ Sunja	64	55	45	62	46	44	30	35	-29
OŠ Davorina Trstenjaka	64	38	54	39	49	43	28	21	-43
OŠ Dvor	36	35	36	36	23	24	32	18	-18
OŠ Ivo Kozarčanin	17	31	30	22	21	20	20	21	4
OŠ Jasenovac	25	32	27	35	20	10	19	15	-10
OŠ Katarina Zrinska	15	23	17	21	15	16	9	16	1
OŠ kojima je osnivač SMŽ	221	214	209	215	174	157	138	126	-95

Na području LAG-a postoji jedna srednja škola (u Gradu Hrvatskoj Kostajnici) s ukupno 268 učenika, što čini 4,91 % ukupnog broja srednjoškolskih učenika SMŽ.

Visokoškolsko obrazovanje

Relativna blizina grada Zagreba, Petrinje, Kutine i Siska s ustanovama visokoškolskog obrazovanja je često destimulirajući faktor za osnivanje visokoškolskih ustanova na području LAG-a.

²⁶ Izvor: Županijska razvojna strategija 2011.-2013.

Obrazovni centar Spomen područja Jasenovac

Temeljne zadaće Spomen područja Jasenovac su: sačuvati sjećanje na jasenovačke stradalnike i podučiti nenasilju, demokraciji i ljudskim pravima. Uz Memorijalni muzej u Spomen području Jasenovac djeluje i Obrazovni centar.

Iz Obrazovnog centra Spomen područja Jasenovac mladi u svijet upućuju poruke mira, svoj glas protiv mržnje, isključivosti, rasizma, ksenofobije i svakog oblika netolerancije.

1.3.5. Stanje na području zdravstva

Zdravstvenu zaštitu na području LAG-a pružaju tri ustanove (Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije, Dom zdravlja Sisak i Dom zdravlja Kutina) te više koncesionara iz područja zdravstvene djelatnosti opće (obiteljske) medicine, dentalne medicine te zdravstvene djelatnosti zdravstvene njege u kući.

Dom zdravlja Sisak je na području LAG-a organizirao po jedinicama lokalne samouprave zdravstvenu zaštitu stanovništva kroz rad u :

- Općini Dvor, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine,
- Gradu Hrvatska Kostajnica, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine,
- Općini Hrvatska Dubica, jedan tim opće medicine i jedan tim dentalne medicine,
- Općina Sunja, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine, dok u općinama
- Majur i Donji Kukuruzari zbog blizine Hrvatske Kostajnice nema potpunih timova.

Zavod za hitnu medicinu SMŽ na području LAG-a ima T-1 punkt u H. Kostajnici (liječnik, sestra i vozač-5 ekipa), te T-2 punkt u Sunji (sestra i vozač -5 ekipa).

Mreža zdravstvene njege u kući bolesnika predviđa mjesta u svim jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a osim u Općini Majur, no zdravstvena njega bolesnika u kući organizirana je u Hrvatskoj Kostajnici i Hrvatskoj Dubici kroz jedno mjesto i Sunji kroz dva mjesta, dok Općina Dvor nema organizirane zdravstvene njege u kući iako ima mrežom predviđena dva mjesta i Općina Donji Kukuruzari nema popunjeno jedino mjesto predviđeno mrežom. Zbog udaljenosti između naselja i procjene su da se dobivenim sredstvima od strane HZZO-a neće pokriti nastale troškove mreža zdravstvene njege u kući nije popunjena u dijelu jedinica lokalne samouprave.

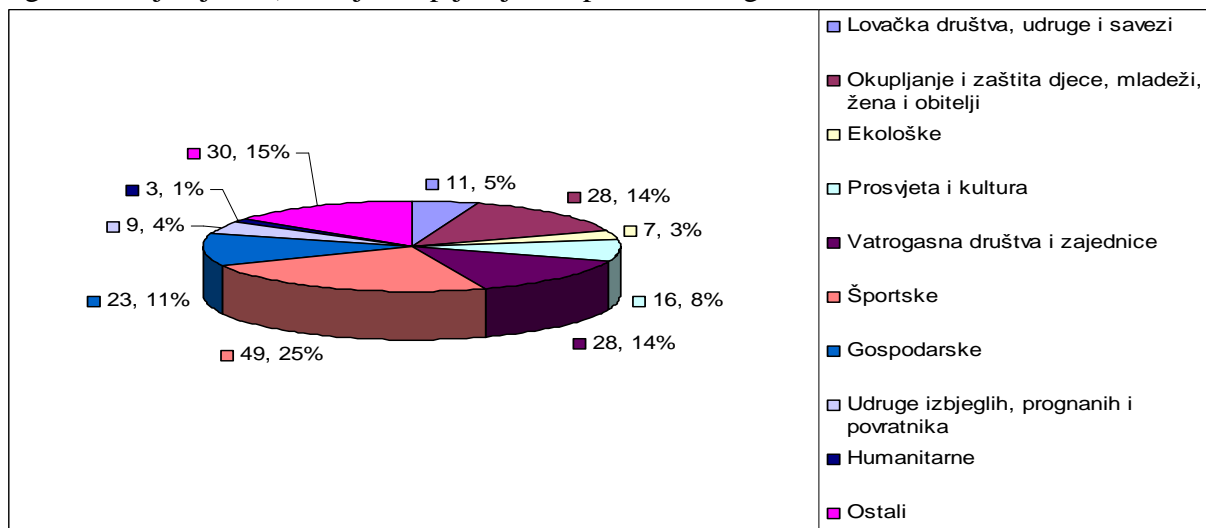
Higijensko epidemiološki timovi Službe za epidemiologiju svakodnevno rade u ambulancama u Sisku, Kutini, Novskoj i Petrinji, a organiziran je i rad jedanput tjedno u ambulanti u Dvoru, Hrvatskoj Kostajnici, Glini i Topuskom te je na taj način organizirana dostupnost epidemiološke zdravstvene zaštite za sve stanovnike na tim područjima. Epidemiološki izvodi, anketiranje i cijepljenje prema indikaciji često se obavljaju odlascima na teren jer visoka starosna dob, samačka kućanstva i problemi s prijevozom onemogućuju dolazak pacijenta u ambulante.

1.3.6. Civilno društvo

Prema podacima Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, pretpostavlja se da čak jedna trećina registriranih udruga nije aktivna. Mnoge udruge nemaju sustavne izvore financiranja i svoje redovite programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski uz pojedinačna pokroviteljstva. Uspješnije su udruge sa stalno zaposlenim djelatnicima koje redovitim kandidiranjem projekata uspijevaju financirati svoje programe iz domaćih i međunarodnih izvora.

Na području LAG-a registrirano je 204 udruge²⁷ (u Hrvatskoj Kostajnici 38 udruge, Dvoru 41, Donjim Kukuruzarima 17, Hrvatskoj Dubici 16, Jasenovcu 35, Majuru 8, te u Sunji registrirano je njih 47), a najzastupljenije su športske udruge.

Slika 11. Zastupljenost udruga po pojedinim djelatnostima.

Ključni problem:

- nedostatak predškolskih ustanova
- propadanje nekad područnih škola u ruralnim sredinama
- nedovoljna uključenost lokalnog stanovništva u programe cjeloživotnog učenja
- potrebno unaprijediti razinu znanja i vještina lokalnog stanovništva
- rastući broj korisnika socijalne skrbi
- sve veći broj socijalno ugroženih
- nerazvijen sustav izvaninstitucionalne skrbi i volonterizma
- nedostatak inicijativa civilnog društva

²⁷ Prema podacima iz registra udruga Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji na dan 25. v eljače 2011. godine

2.SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA

SNAGE (Strengths) [+]	SLABOSTI (Weaknesses) [-]
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prirodna ljepota rijeke Une, bioraznolikost i čista energija vodenog toka ▪ povoljan prometno-zemljopisni položaj područja LAG-a, blizina prometnica koje povezuju istočnu i zapadnu Hrvatsku, te jugoistočnu Europu i mediteranske zemlje ▪ snažna povijesna tradicija obrta i poljoprivrede ▪ bogata prirodna bioraznolikost osnova za okolišno prihvatljivu i održivu poljoprivrednu proizvodnju ▪ postojanje velikih površina ekološki čistog prostora pogodnog za razvoj ekološke proizvodnje ▪ postojanje autohtonih pasmina domaćih životinja i autohtonih sorti voća i povrća ▪ postojanje jedinstvenih prirodnih vrijednosti od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja ▪ visok stupanj očuvanosti okoliša i prirode ▪ velik potencijal za razvoj turizma ▪ postojanje rekreativnih sadržaja uz rijeku Unu ▪ raznovrsno i vrlo bogato kulturno i arheološko nasljeđe ▪ postojanje potpora i poduzetničkih zona za razvoj poduzetništva i zadrugarstva ▪ visoka kvaliteta eko-proizvoda ▪ dobro razvijena cestovna mreža u nekim dijelovima LAG-a ▪ iskustvo u pripremi i provedbi projekata financiranih iz raznih fondova ▪ otvorenost područja LAG-a za međužupanijsku, međuregionalnu, prekograničnu i međunarodnu suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ visoka stopa nezaposlenosti, te nepovoljna dobna i kvalifikacijska struktura nezaposlenih osoba ▪ dugogodišnji trend depopulacije i negativnog prirodnog prirasta, te starenja stanovništva ▪ fragmentiranost (usitnjenost) poljoprivrednog zemljišta, te neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ tradicionalna poljoprivreda slabo razvijena, zastarjela mehanizacija, nedostatak otkupnih stanica za šumske plodine, te sušara i hladnjača za voće, povrće i šumske plodine ▪ nedovoljno razvijeno poduzetničko okruženje i poduzetnička kultura ▪ posljedice ratnih razaranja su prepreka razvoju u nekim područjima (minirana područja, oštećena infrastruktura, depopulacija) ▪ nedostatna edukacija poduzetnika, nedovoljna promidžba proizvoda ▪ nedovoljan broj ekoloških poljoprivrednih udruga i zadruga ▪ nezadovoljavajuće stanje prometne infrastrukture ▪ nedovoljno razvijen javni prijevoz ▪ vodoopskrbni sustavi i sustavi odvodnje te pročišćavanja otpadnih voda trebaju izgradnju i/ili rekonstrukciju i nadogradnju ▪ neiskorišten potencijal željezničkog i riječnog prijevoza ▪ ograničeni kapaciteti opskrbe električnom energijom ▪ nedovoljno iskorišteni potencijali obnovljivih izvora energije ▪ izražen trend napuštanja i propadanja seoskih sredina ▪ nedovoljna razina zaštite šuma hrasta i kestena ▪ nepostojanje ekološki učinkovitih sustava za

SNAGE (Strengths) [+]	SLABOSTI (Weaknesses) [-]
	<p>gospodarenje otpadom na području LAG-a</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪nedovoljna uključenost kulturno-povijesne baštine i prirodnih vrijednosti u turističku ponudu ▪nedovoljna i neujednačena sposobnost privlačenja sredstava EU fondova ▪nedostatna razvijenost i organiziranost civilnog društva ▪nedostatno korištenje programa cjeloživotnog učenja

MOGUĆNOSTI (Opportunities) [++]	PRIJETNJE (Threats) [--]
<ul style="list-style-type: none"> ▪planirano poboljšanje cestovne infrastrukture koje će skratiti putovanje do auto-ceste Zagreb-Beograd i povezati područje LAG-a s europskom mrežom, a što uključuje dovršetak auto-ceste Zagreb-Sisak (i dalje prema BiH) ▪intenziviranje poljoprivredne proizvodnje i mogućnost integriranja poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu ▪porast potražnje za selektivnim oblicima turizma ▪održiva eksploatacija prirodnih resursa i kulturno-povijesne baštine za potrebe gospodarskog razvoja ▪jačanje prekogranične suradnje ▪privlačenje ulaganja ▪smanjenje nezaposlenosti putem razvoja turizma, ekološke poljoprivrede, proizvodnje hrane ▪veliki potencijal korištenja obnovljivih izvora energije ▪strateško usmjeravanje infrastrukturnih ulaganja kao potpora razvoju gospodarstva ▪stvaranje nove i poboljšanje postojeće telekomunikacijske, elektroenergetske, vodoopskrbne i kanalizacijske infrastrukture ▪kontinuirano poticanje podizanja razine obrazovanja na svim razinama, uključujući 	<ul style="list-style-type: none"> ▪kontinuirani proces depopulacije, starenja stanovništva i deruralizacije ▪nekonkurentnost poljoprivrednih proizvoda ▪nestabilna nacionalna monetarna i fiskalna politika ▪nedostatak stručne potpore proizvođačima ▪daljnje povećanje migracija selo-grad, odljev stručnog i visokoobrazovnog kadra ▪daljnja degradacija infrastrukture radi nedostatka investicija ▪nedostatak jedinstvenog sustava gospodarenja otpadom ▪povećanje socijalne isključenosti ranjivih skupina ▪nepravodobno obnavljanje i propadanje tradicijske graditeljske baštine ▪neučinkovito upravljanje šumskim resursima

programe prekvalifikacije i cjeloživotnog učenja

- stvaranje povoljnog okruženja za ostanak mlađe populacije, povratak lokalnog i doseljavanje novog kvalificiranog stanovništva

- kreiranje jedinstvenog europskog modela održivog turizma koji čuva okoliš i kulturno-povijesno naslijeđe

- razvijanje ekološki prihvatljivih sustava gospodarenja otpadom, te sveobuhvatno prihvaćanje tehnologija recikliranja otpada

3. RAZVOJNA VIZIJA

*Jedinstvena modro zelena dolina gostoljubivih domaćina
uz prepune trpeze domaćih proizvoda,
uokvirena niskom bisera povijesne baštine!*

3.1. RAZVOJNI CILJEVI PO OSIMA RURALNOG RAZVOJA

Strateški ciljevi

CILJ 1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti

CILJ 2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života

CILJ 3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom

Prioritet 1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje

Mjera 1.1.1. Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta

Mjera 1.1.2. Odvodnja i navodnjavanje

Mjera 1.1.3. Stvaranje povoljnog financijskog okruženja

Mjera 1.1.4. Razvoj, istraživanje i razvoj novih tehnologija

Mjera 1.1.5. Potpora certificiranju, zaštiti i standardizaciji poljoprivrednog zemljišta i poljoprivrednih proizvoda

Mjera 1.1.6. Brendiranje i marketing poljoprivrednih proizvoda

Mjera 1.1.7. Unaprijeđenje ekološke poljoprivredne proizvodnje

Prioritet 1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta i zadrugarstva

Mjera 1.2.1. Poticanje razvoja proizvodno-prerađivačkog sektora

Mjera 1.2.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture (razvojne agencije, poduzetnički inkubatori, tehnološki parkovi)

Mjera 1.2.3. Očuvanje postojećih tradicijskih i potpora razvoju novih obrta

Prioritet 1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma

Mjera 1.3.1. Povećanje smještajnih kapaciteta

Mjera 1.3.2. Unapređenje i razvoj novih turističkih proizvoda

Mjera 1.3.3. Poboljšanje razine i vrsta usluga

Prioritet 2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture

Mjera 2.1.1. Izgradnja i održavanje prometne i komunalne infrastrukture

Prioritet 2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja

Mjera 2.2.1. Demografski poticaji

Mjera 2.2.2. Povećanje dostupnosti javnih i socijalne usluge

Mjera 2.2.3. Potpora razvoju korištenja novih tehnologija

Prioritet 2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice

Mjera 2.3.1. Promocija i podrška programima cjeloživotnog učenja, stručnog usavršavanja i prekvalifikacije

Prioritet 2.4. Organiziranje aktivne zajednice

Mjera 2.4.1. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi, volonterizma i samopomoći

Mjera 2.4.2. Potpora partnerskim i inicijativama civilnog društva

Mjera 2.4.3. Razvoj programa socijalne uključenosti

Prioritet 3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša

Mjera 3.1.1. Učinkovito gospodarenje otpadom i sanacija odlagališta

Mjera 3.1.2. Poboljšanje sustava vodoopskrbe i pročišćavanje otpadnih voda

Mjera 3.1.3. Promicanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energija

Mjera 3.1.4. Razvoj sustava prevencije zagađenja i onečišćenja, mjerenje i praćenje kakvoće okoliša

Prioritet 3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine

Mjera 3.2.1. Istraživanje i valorizacija prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti

Mjera 3.2.2. Valorizacija, zaštita i učinkovito upravljanje materijalnim i nematerijalnim naslijeđem

Mjera 3.2.3. Učinkovito korištenje i upravljanje prirodnim i kulturno-povijesnim vrijednostima

3.2. FINANCIJSKI OKVIR LAG-a UNA (2012./13.)

STRATEŠKI CILJ	PRIORITET	MJERA	SADRŽAJ/AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI	KORISNICI	FINANCIJSKA SREDSTVA	IZVOR	RAZD OBLJE PROVE DBE MJERE
1. Integriran razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti	1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje	1.1.1. Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta	-Regulirati pravna pitanja -Postići dogovore o okrupnjavanju obradivih površina	-Regulirana pravna pitanja -Postignuti dogovori o okrupnjavanju obradivih površina	Općine, Vlada i Institucije RH	Stanovnici, poljoprivredni proizvođači	Godišnja osnova: =1,25 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.1.2. Odvodnja i navodnjavanje	-Identificirati probleme odvodnje u području LAG -Odrediti prioritete u rješavanju problema odvodnje -Identificirati i procijeniti kapacitete mogućih izvora pogodnih za navodnjavanje -Prikupiti podatke o potrebama za navodnjavanjem	-Identificirani problemi odvodnje -Određeni prioritete za rješavanje problema odvodnje -Identificirani i procijenjeni kapaciteti izvora pogodnih za navodnjavanje -Prikupljeni podaci o potrebama za navodnjavanjem	JLS, SMŽ, Vlada i Institucije RH, zadruge, OPG-i	Stanovnici, poljoprivredni proizvođači	Godišnja osnova: =2,9 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.1.3. Stvaranje povoljnog financijskog okruženja	-Objediniti sredstva za financiranje poljoprivrede iz JLP(R)S, Vlade RH i EU fondova -Ishoditi povoljnija kreditna sredstva od poslovnih banaka za financiranje poljoprivrednika	-Broj korisnika financijskih sredstava za investiranje u poljoprivredu -Broj novonabavljenih strojeva i opreme za poljoprivrednike	JLP(R)S, Vlada i Institucije RH, EU fondovi, poslovne banke	Stanovnici, poljoprivredni i proizvođači	Godišnja osnova: =3,6 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.1.4. Razvoj, istraživanje	-Snimka postojećeg stanja -Definiranje kadrova s obzirom na postojeće	-Definirano postojeće stanje -Definirani potrebni	JLP(R)S, zadruge, OPG	Stanovnici, turisti, poljoprivredni	Godišnja osnova: =1,01 mil	Proračun grada, općina, resorna	3 godine

		i razvoj novih tehnologija	tehnološke potencijale -Upoznavanje s tehnološko-inovacijskim centrima u drugim zemljama	kadrovi u skladu s postojećim stanjem -Organizirana posjeta tehnološko-inovacijskom centru		proizvođači		ministarstva, programi EU	
		1.1.5. Potpora certificiranju, zaštiti i standardizaciji poljoprivrednog zemljišta i poljoprivrednih proizvoda	-Izraditi pedološku kartu tla na području LAG-a -Pokrenuti certifikaciju tradicionalnih proizvoda s područja LAG-a	-Izrađena pedološka karta tla područja LAG-a, -Započet proces certifikacije tradicionalnih proizvoda sa područja LAG-a	JLP(R)S, Fakulteti i nadležne Institucije	Stanovnici, poljoprivredni proizvođači	Godišnja osnova: <u>≈2,5 mil</u>	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.1.6. Brendiranje i marketing poljoprivrednih proizvoda	-Brendirati dogovorene poljoprivredne proizvode sa područja LAG-a, -Dogovoriti marketinšku podršku poljoprivrednih proizvoda sa područja LAG-a	-Započet proces brendiranja dogovorenih poljoprivrednih proizvoda -Započete marketinške aktivnosti zbog lakšeg plasmana poljoprivrednih proizvoda sa područja LAG-a	LAG, JLP(R)S, marketinški stručnjaci	Stanovnici, poljoprivredni proizvođači	Godišnja osnova: <u>2,11 mil</u>	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.1.7. Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje	-Ispitati mogućnosti za ekološku poljoprivrednu proizvodnju -Izraditi mjere za poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje -Osigurati pomoć u plasmanu ekološki proizvedenih poljoprivrednih proizvoda -Organiziranje sajмова	-Ispitane mogućnosti za ekološku poljoprivrednu proizvodnju -Izrađene mjere za poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje -Osigurana pomoć u plasmanu ekološki proizvedenih	JLP(R)S, institucije, zadruge i OPG-i	Stanovnici, turisti, ekološke udruge, ustanove za zaštitu prirode	Godišnja osnova: <u>≈2,91 mil</u>	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine

			eko proizvoda i sufinanciranje sudjelovanja regionalnih proizvođača na nacionalnim i internacionalnim manifestacijama	poljoprivrednih proizvoda -Organizirani sajmovi eko proizvoda i osigurano učešće lokalnih proizvođača na nacionalnim i ino eko manifestacijama					
1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta i zadrugarstva	1.2.1. Poticanje razvoja proizvodnog prerađivačkog sektora	-Osigurati povoljne kreditne izvore za prerađivače s područja LAG-a, -Inicirati osnivanje višenamjenskog proizvodno-tehnološkog pogona (VPTP) na području LAG-a	-Broj realiziranih kredita za prerađivače iz LAG-a, -Započete aktivnosti za osiguranje sredstava za izgradnju VPTP na području LAG-a	JLP(R)S, Fondovi i Ministarstva Vlade RH, EU izvori	Stanovnici	Godišnja osnova: =15,2 mil	Proračuni JLP(R)S, resorna ministarstva, programi EU	3 godine	
	1.2.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture (razvojne agencije, poduzetnički inkubatori, tehnološki parkovi)	-Prikupiti podatke o potrebama malog i srednjeg poduzetništva za lokacijama -Postojeće poduzetničke zone unaprijediti i prilagoditi poslovnim zahtjevima malog i srednjeg poduzetništva -Omogućiti izobrazbu o upravljanju poslovnim zonama	-Prikupljeni podaci o potrebama malog i srednjeg poduzetništva za lokacijama -Unaprijedene i prilagođene postojeće poduzetničke zone poslovnim zahtjevima malog i srednjeg poduzetništva -Provedena izobrazba o upravljanju poslovnim zonama	Grad i Općine, obrazovne ustanove, institucije	Stanovnici, mali i srednji poduzetnici,	Godišnja osnova:, =2,27 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine	
	1.2.3. Očuvanje postojećih tradicijskih i potpora razvoju novih obrta	-Osigurati potpore za tradicijske obrte iz LAG-a, -Osigurati potporu za otvaranje novih obrta na području LAG-a	-Broj osiguranih potpora za tradicijske obrte s područja LAG-a -Broj potpora za otvaranje novih obrta na području LAG-a	Proračuni JLP(R)S, Vlada RH, EU izvori	Stanovnici, obrtnici	Godišnja osnova: =1,19 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine	
	1.3. Razvoj	1.3.1. Povećanje	-Izraditi katalog postojećih smještajnih kapaciteta na	-Izrađen katalog postojećih smještajnih	JLP(R)S, TZ, OPG	Stanovnici, turisti,	Godišnja osnova: =2,9 mil	Proračun grada, općina,	3 godine

	ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma	smještajnih kapaciteta	području LAG -Procjeniti potrebe za smještajem na području -Poticati uređenje novih objekata sa smještajem	kapaciteta na području LAG -Procjenjene potrebe za smještajem - Uređeni novi objekti sa smještajem		proizvođači hrane		resorna ministarstva, programi EU	
		1.3.2. Unapređenje i razvoj novih turističkih proizvoda	-Povezivanje postojećih biciklističkih staza -Uređenje novih biciklističkih staza -Uređenje novih tematskih staza i puteva -Uređenje pješačkih staza pored Une -Uređenje lokacija za ribolov	-Povezane postojeće biciklističke staze -Uređene nove biciklističke staze -Uređene pješačke staze i putevi -Uređene lokacije za ribolov	JLP(R)S, udruge, TZ	Stanovnici, turisti	Godišnja osnova: =3,322 mil	Proračuni JLP(R)S, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		1.3.3. Poboljšanje razine i vrsta usluga	-Kategorizacija objekata koji pružaju usluge u ruralnom turizmu na području LAG-a -Proširenje vrsta usluga koje pružaju objekti koji se bave ruralnim turizmom na području LAG-a	-Broj kategoriziranih objekata koji se bave pružanjem usluga u turizmu na području LAG-a -Broj novih vrsta usluga koje se nude na području LAG-a	JLP(R)S, LAG UNA, TZ	Stanovnici, turisti	Godišnja osnova: =1,45 mil	Proračuni JLP(R)S, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života	2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture	2.1.1. Izgradnja i održavanje prometne i komunalne infrastrukture	-Inventarizacija objekata i njihove komunalne opremljenosti, kanalizacija, vodovod - Izrada planova korištenja u svrhu zaštite okoliša - Izrada građevinskih projekata	- Izrađen projekt fekalne i oborinske kanalizacije - Dobivena lokacijska i građevinska dozvola za kolektor III. kanalizacije	Grad Općine i Komunalac	Građanstvo 124 objekta za priključak fekalne kanalizacije	Godišnja osnova:, =34,2 mil	Proračun JLS, resorna ministarstva, Hrvatske vode, Programi EU	1 godina
	2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za	2.2.1. Demografski poticaji	-Izrada plana stambenog zbrinjavanja mladih parova i obitelji s djecom na području LAG-a UNA, -Izrada planova isplate jednokratne pomoći za opremu novorođenog	-Izrađen plan stambenog zbrinjavanja mladih parova i obitelji s djecom, -Izrađen plan isplate jednokratne pomoći za opremu novorođenog	Grad i općine područja LAG-a	Stanovnici područja	Godišnja osnova: =5,177 mil	Proračuni grada i općina, županije, nadležnih ministarstava	3 godine

	stanovni ke ruralnog područ ja		djeteta na području Lag-a, -Uvođenje pronatalitetnog dodatka za treće i četvrto dijete u obitelji, -Organizirati institucijsko zbrinjavanje za svu djecu predškolske dobi	djeteta, - Osigurana sredstva za pronatalitetni dodatak za treće i četvrto dijete u obitelji, -povećani kapaciteti postojećih vrtića i izgrađeni novi					
		2.2.2. povećanje dostupnosti javnih i socijalnih usluga	-Izrada plana za uklanjanje arhitektonskih barijera, -Izrada preventivnih programa s ciljem smanjivanja rizika i socijalne isključenosti u ruralnim i prometno loše povezanim dijelovima područja LAG-a, -Promovirati i povećati broj udomiteljskih obitelji za skrb o djeci te starim i nemoćnim, -Prilagodba radnog vremena javnih ustanova potrebama žitelja područja, -Izrada višegodišnjeg programa financiranja projekata udruga koje pružaju socijalne usluge	-Izrađen plan i osigurana sredstva za uklanjanje arhitektonskih barijera, -Izrađeni preventivni programi, -Povećan broj udomiteljskih obitelji, -Prilagođeno radno vrijeme, -Uspostavljeno višegodišnje financiranje programa/projekata udruga koje pružaju socijalne usluge	Grad, općine, županija, udruge, ustanove	Žitelji područja	Godišnja osnova: =7,95 mil	Proračuni grada, općina, županije, resornih ministarstava, programi EU	3 godine
		2.2.3. Potpora razvoju korištenja novih tehnologija	-Analiza trenutnog stanja korištenja novih i naprednih tehnologija -Izrada studije isplativosti -Povezivanje s tehnološkim parkovima, istraživačkim centrima i fakultetima što će omogućiti informiranje te otvoriti prostor za realizaciju zajedničkih	-Izrađena 1. analiza stanja inovativne industrije -Suradnja s najmanje jednom znanstvenom institucijom ili tehnološkim parkom -Održano najmanje 2. edukacije o novim tehnologijama za najmanje 30 polaznika	JLS	Poduzetnici, obrti, zadruge, inovatori	Godišnja osnova: =800.000,00 kn	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, CIP i ostali programi EU	3 godine

			<p>projekata</p> <ul style="list-style-type: none"> -Promoviranje novih tehnologija -Provedba edukativne programe s ciljem osposobljavanja zaposlenika za nove tehnologije 						
	<p>2.3 Podizanje razine znanja i vještina lokalnog stanovništva</p>	<p>2.3.1 Promocija i podrška programima cjeloživotnog učenja, stručnog usavršavanja i prekvalifikacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Organiziranje različitih oblika cjeloživotnog učenja za socijalno ugrožene skupine stanovnika (nezaposleni, žene, mladi i drugi) -Organiziranje stručnog usavršavanja i prekvalifikacije za stanovnike područja -Organiziranje treninga, seminara i edukacija za poduzetnike malog i srednjeg sektora, obrtnike i zadrugare -Organiziranje treninga za udruge i voditelje udruuga 	<ul style="list-style-type: none"> -Povećan broj stručno osposobljenih stanovnika -Povećan broj tražitelja posla na tržištu rada -Povećan broj ponuditelja posla na tržištu rada 	<p>Ustanove, nevladine udruge</p>	<p>Stanovnici, poduzetnici, privatni i civilni sektor, JLS, RH</p>	<p>Godišnja osnova: =1,325 mil</p>	<p>Proračun SMŽ, Proračun RH, Programi EU, Programi drugih fondova</p>	<p>3 godine</p>
	<p>2.4. Organiziranje aktivne zajednice</p>	<p>2.4.1. Razvojan institucionalnih oblika skrbi, volonterizma i samopomoći</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Poticanje i edukacija stanovništva na aktivno sudjelovanje u zajednici -Uključivanje stanovnika u volonterske programe za: <ul style="list-style-type: none"> -Pomoć i njegu starijih i nemoćnih osoba -Brigu o djeci i mladima kroz različite sadržaje -Sportske i kulturno-umjetničke aktivnosti -Uključivanje osoba s invaliditetom i posebnim potrebama u društvene 	<ul style="list-style-type: none"> -Volonterski projekti na ekološkim principima -Partnerski projekti s udrugama iz socijalno-poduzetničkog miljea -Povećan broj sudionika u volonterskim aktivnostima za 30 osoba 	<p>Građani, udruge, obrazovne institucije</p>	<p>Stanovnici</p>	<p>Godišnja osnova:, =1,25 mil</p>	<p>Proračun općine, grada, resorna ministarstva, programi EU</p>	<p>3 godine</p>

			programe i socijalizaciju						
		2.4.2. Potpora partnerskim i inicijativama i civilnog društva	-Poticanje i edukacija stanovništva u partnerskim inicijativama i programima -Priprema projekata prekogranične, međudržavne suradnje	-Međudržavni volonterski projekti na ekološkim principima -Partnerski projekti s udrugama sa zajedničkim predznakom -Povećan interes građana za sudjelovanje u partnerskim inicijativama	Građani, udruge, koalicije udruga, centri za socijalnu skrb, zavodi za zapošljavanje, obrazovne institucije	Općine, gradovi, stanovnici i turisti	Godišnja osnova: <u>=305.000,00 kn</u>	Proračun općina, grada, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom	3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša	3.1.1. Učinkovito gospodarstvo otpadom i sanacija odlagališta	-Inventarizacija okoliša -Stvaranje tehničkih preduvjeta za smanjivanje proizvodnje otpada i njegov štetni utjecaj na okoliš -Obrada oporabivih tipova otpada -Kompostiranje biorazgradivog otpada -Uspostavljanje sustava za skupljanje opasnog otpada -Uspostavljanje sustava gospodarstva otpadom -Konačno odlaganje otpada	-Strategija gospodarstva otpadom -Operativni program za zaštitu okoliša -Čistiji zrak i smanjena emisija stakleničkih plinova -Zaštita podzemnih voda i kvaliteta površinskih voda -Čistiji okoliš kao prednost u turističkoj promidžbi	Općine, gradovi, županije, ekološke udruge, građani, obrazovne institucije i TZ	Stanovnici, ekološke udruge, ustanove za zaštitu okoliša, turisti	Godišnja osnova: <u>=14,5 mil</u>	Proračun grada, općina, županije, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		3.1.2. Pobljšanje sustava vodoopskrbe i pročišćavanje i pročišćavanje otpadnih	-Uređenje vodotoka i drugih voda i zaštita od štetnog djelovanja voda -Korištenje voda -Zaštita područja -Stručni operativni okvir upravljanja vodama -Javna vodoopskrba,	-Strategija upravljanja vodama -Stručni i operativni okvir upravljanja vodama -Kategorije potrošnje vode -Meteorološki	Općine, gradovi, županija, komunalni sektor, nadležno ministarstvo	Gradjani, javni i privatni sektor, vatrogasna zajednica	Godišnja osnova;, <u>=13,75 mil</u>	Proračun općina, gradova, županije, nadležnog ministarstva i programa EU	3 godine

		voda	odvodnja i pročišćavanje komunalnih otpadnih voda	<p>pokazatelji</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hidrološke značajke većih vodotoka -Kakvoća površinskih voda -Prostorni razmještaj 					
		3.1.3. Promicanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energija	<ul style="list-style-type: none"> -Promoviranje energetske učinkovitosti, te informiranje i edukacija zainteresiranih korisnika -Poticanje učinkovitog upravljanja energijom -Izraditi i provesti projekte koji doprinose povećanju energetske učinkovitosti u cilju uštede korištenja energije -Informirati javnost i promovirati mogućnosti i načine povećavanja energetske učinkovitosti -Izgradnja sustava poticaja za korištenje ekoloških izvora energije -Ugradnja sustava koji koriste obnovljive izvore energije -Praćenje i vrednovanje realizacije u učinaka mjere 	<ul style="list-style-type: none"> -Održane najmanje 2. radionice/konferencije o energetske učinkovitosti -Učinkovitije upravljanje energijom izraženo u vrijednostima uštede energije za 7% -Pripremljeno najmanje 2 projekta za financiranje iz nacionalnih i EU sredstava -Povećani kapaciteti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora -Povećana stopa korištenja obnovljivih izvora energije 	JLS LAG-a UNA	JLS, pravne i fizičke osobe	Godišnja osnova: <u>=1,221 mil</u>	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine
		3.1.4. Razvoj sustava prevencije zagađenja i onečišćenja, mjerenje i praćenja	<ul style="list-style-type: none"> -Očuvanje i zaštita okoliša kroz stvaranje sustava praćenja kakvoće okoliša -Povezivanje i razmjena informacija o svim sastavnicama okoliša (voda, tlo, zrak) između odgovornih institucija i zainteresiranih sudionika na području LAG-a 	<ul style="list-style-type: none"> -Zadržana kakvoće vode i zraka -Smanjenje razine rizika štetnog utjecaja od onečišćenja (npr. obrada otpadnih voda) -Povećanje broja institucija uključenih u sustav praćenja kakvoće okoliša 	JLS, ustanova za zaštitu prirode SMŽ	Stanovnici, ekološke udruge, ustanove za zaštitu prirode	Godišnja osnova: <u>=1,33 mil</u>	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine

			<ul style="list-style-type: none"> -Razvijati i nadograđivati infrastrukturu za praćenje stanja okoliša -Integrirati brigu za okoliš u sve gospodarske grane -Edukacija i informiranje javnosti o načinima i modelima -Prevenције rizika u zaštiti okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> -Povećanje broja ekoloških projekata s ciljem očuvanja trenutnog stanja okoliša, te projekata usmjerenih ka korištenju obnovljivih izvora energije, razvoju ekološke poljoprivrede, razvoju eko-turizma i sl.) -Svake godine provedena minimalno jedna edukacijska radionica 					
	<p>3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstva/resursa i kulturno-povijesne baštine</p>	<p>3.2.1. Istraživanje i valorizacija prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Istraživanje, dokumentiranje i inventarizacija prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti -Aktivne mjere za održivo korištenje prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti -Provedba monitoringa prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti -Izrada planova upravljanja prirodnim i kulturno-povijesnim vrijednostima -Inventarizacija stanja objekata prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti -Uključivanje ključnih čimbenika u istraživanje i valorizaciju prirodnih i kulturno-povijesnih 	<ul style="list-style-type: none"> -Izrađene studije inventarizacije prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti, te informativne brošure -Izrađena izvješća o provedbi monitoringa nad prirodnim i kulturno-povijesnim vrijednostima -Izvješća o stanju prirodnih i kult.-pov. vrijednosti -Povećan broj restauriranih objekata prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti -Broj edukacijskih programa i manifestacija vezanih za očuvanje i promoviranje prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti 	<p>LAG, TZ, općine, SMŽ, Min. zaštite okoliša i prost. uređenja, Min. kulture, udruge, obrazovne institucije</p>	<p>Stanovnici, turisti, ekološke udruge, ustanove za zaštitu prirode, kulturno-povijesne ustanove, kulturno-umjetnička društva</p>	<p>Godišnja osnova: =3,5 mil</p>	<p>Proračun LAG-a Una, grada, općina, županije, resorna ministarstva, programi EU</p>	<p>3 godine</p>

			<p>vrijednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> -Restauriranje i održavanje prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti -Uključivanje prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti u turističku ponudu područja -Izgradnja ljudskih kapaciteta vezanih za zaštitu prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> -Minimalno 1 partnerski projekt vezan za očuvanje prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti -Najmanje 1 novi turistički proizvod tematski vezan za prirodnu i kulturno-povijesnu vrijednost 					
		<p>3.2.2. Valorizacija, zaštita i učinkovito upravljanje materijalnim i nematerijalnim naslijedom</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Valorizacija materijalnog i nematerijalnog nasljeđa -Aktivne mjere za održivo korištenje materijalnog i nematerijalnog nasljeđa -Provedba monitoringa materijalnog i nematerijalnog nasljeđa -Izrada planova upravljanja materijalnim i nematerijalnim naslijedom -Inventarizacija stanja materijalnog i nematerijalnog nasljeđa -Uključivanje ključnih čimbenika u planiranje, zaštitu i upravljanje materijalnim i nematerijalnim naslijedom -Restauriranje i održavanje materijalnih nasljeđa -Očuvanje nematerijalnog nasljeđa -Uključivanje materijalnog i nematerijalnog nasljeđa u turističku ponudu područja 	<ul style="list-style-type: none"> -Izrađene studije materijalne i nematerijalne baštine, te informativne brošure -Izrađena izvješća o provedbi monitoringa materijalne i nematerijalne baštine -Izvješća o stanju materijalne i nematerijalne baštine -Povećan broj materijalne i nematerijalne baštine -Osigurano povoljno stanje očuvanosti vrsta i staništa -Ojačan sustav upravljanja i nadzora u zaštiti prirode -Postignut optimalni model korištenja područja i N2000 područja -Broj edukacijskih programa i 	<p>LAG-a, TZ, općine, SMŽ, Ministarstvo zaštite okoliša i prostora, Ministarstvo kulture, udruge, obrazovne institucije</p>	<p>Stanovnici, turisti, ekološke udruge, ustanove za zaštitu prirode, kulturno-povijesne ustanove, kulturno-umjetnička društva</p>	<p>Godišnja osnova: =2,26 mil</p>	<p>Proračun LAG-a Una, grada, općina, županije, resorna ministarstva, programi EU</p>	<p>3 godine</p>

			-Izgradnja ljudskih kapaciteta vezanih za zaštitu materijalnog i nematerijalnog nasljeđa	manifestacija vezanih za očuvanje i promoviranje materijalne i nematerijalne baštine -Minimalno 1 partnerski projekt vezani za očuvanje materijalne i nematerijalne baštine (infrastruktura za posjetitelje, info-punktovi i poučne staze, jačanje protupožarnog sustava, evidencija i naplata ulaznica, kontrola posjetitelja) -Najmanje 1 novi turistički proizvod tematski vezan za materijalnu i nematerijalnu baštinu					
		3.2.3. Učinkovito korištenje i upravljanje prirodnim i kulturno-povijesnim vrijednostima	-Inventarizacija ugroženih i zaštićenih vrsta, staništa i krajobraza -Aktivne mjere za održivo korištenje značajnih prirodnih vrijednosti -Provedba monitoringa ugroženih vrsta i staništa -Izrada planova upravljanja zaštićenim vrijednostima -Inventarizacija stanja objekata kulturno-povijesne baštine -Uključivanje ključnih čimbenika u planiranje,	-Izrađene studije inventarizacije ugroženih vrsta i staništa, te informativne brošure -Izrađena izvješća o provedbi monitoringa ugroženih vrsta i staništa -Izvješća o stanju kulturno-povijesnih objekata -Povećan broj restauriranih objekata -Broj edukacijskih programa i	TZ, općine, udruge, obrazovne institucije	Stanovnici, turisti, ekološke udruge, ustanove za zaštitu prirode, kulturno-povijesne ustanove, kulturno-umjetnička društva	Godišnja osnova: =1,3 mil	Proračun grada, općina, resorna ministarstva, programi EU	3 godine

			zaštitu i upravljanje kulturno-povijesnom baštinom -Restauriranje i održavanje kulturno-povijesnih objekata -Uključivanje prirodnih i kulturnih vrijednosti u turističku ponudu područja -Izgradnja ljudskih kapaciteta vezanih za zaštitu prirode i kulturno- povijesne baštine	manifestacija vezanih za očuvanje i promoviranje prirodnih vrijednosti i kulturno- povijesne baštine -Minimalno 1 partnerski projekt vezani za očuvanje okoliša -Najmanje 1 novi turistički proizvod tematski vezan za kulturno-povijesnu baštinu					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE

4.1. PROCES IZRADE DOKUMENTA

Strategija LAG UNA rezultat je širokog promišljanja o poticanju planski orijentiranog ruralnog razvoja područja. Članovi LAG-a su zajednički pristupili ovom ozbiljnom zadatku nastojeći izgraditi društveni konsenzus o razvojnim pitanjima. Cjelokupni dokument pripremljen je na temelju partnerstva i suradnje, ravnopravno uvažavajući stavove i mišljenje svih stanovnika s područja cijelog LAG-a. Koraci pri izradi dokumenta, kao i konzultacijski proces održani su kako slijedi:

<i>Datum</i>	<i>Mjesto</i>	<i>Događaj</i>
4. studenoga 2010.g.	Dvor	održana 1. sjednica Upravnog odbora LAG-a UNA na kojoj je postignut konsenzus oko nužnosti izrade strateškog dokumenta lokalnog razvoja, te je dogovorena metodologija izrade Strategije LAG-a, kao i sama struktura dokumenta izrade
22. studenoga 2010. g.	Majur	održana 2. sjednica Upravnog odbora LAG-a na kojoj su analizirani dostavljeni podaci za poglavlje Osnovna analiza Strategije LAG-a, te pripremljena SWOT analiza područja
15. veljače 2011.g.	Hrvatska Kostajnica	održana 3. sjednica Upravnog odbora LAG-a na kojoj je pripremljen nacrt ciljeva, prioriteta i mjera Strategije LAG-a
15. veljače 2011.g.	Hrvatska Kostajnica	održana 2. sjednica Skupštine LAG-a na kojoj je primljeno u članstvo područje općina Sunja i Jasenovac, te su predloženi termini konzultacijskog procesa; ujedno analizirana sva do tada izrađena poglavlja Strategije
10. ožujka 2011. g.	Dvor	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Dvor
15. ožujka 2011. g.	Hrvatska Dubica	održana 4. sjednica Upravnog odbora LAG-a na kojoj su prisutni upoznati s metodologijom razrade mjera, te je napravljen prijedlog mjera Strategije LAG-a
31. ožujka 2011. g.	Majur	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Majur
1. travnja 2011. g.	Hrvatska Kostajnica	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Grada Hrvatska Kostajnica
28. travnja 2011. g.	Sunja	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Sunja
29. travnja 2011. g.	Donji Kukuruzari	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Donji Kukuruzari
	Hrvatska Dubica	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Hrvatska Dubica
19. svibnja 2011. g.	Jasenovac	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Jasenovac
5. listopada 2012. g.	Sisak	pisani komentari obrađeni, te inkorporirani u tekst strateškog dokumenta
		jednoglasno usvojen dokument pod nazivom Strategija LAG-a UNA na Skupštini LAG-a

4.2.METODOLOGIJA PRAĆENJA PROVEDBE STRATEGIJE

4.2.1.Metodologija odabira projekata

Ostvarivanje provođenja Strategije razvoja mikroregije je pod odgovornošću Skupštine LAG-a UNA; pojedine radnje Skupština može prenijeti na UO, ali konačna odluka je na svim članovima udruge.

Zbog uspješnijeg praćenja provedbe Strategije, Skupština je ovlastila UO LAG-a UNA da u cilju odabira projekata koji će se sufinancirati u okviru odobrenih LEADERSredstava, najmanje jednom godišnje raspiše i objavi javni poziv svim zainteresiranim sa područja LAG-a.

Javni poziv će slijediti objavljeno raspisivanje natječaja od strane nadležnog Ministarstva za tekuću godinu.

Javni poziv će sadržavati:

- osnovne podatke o LAG-u (naziv, sjedište, upravitelj),
- predmet javnog poziva (namjenjena sredstava),
- uvjete za dodjelu sredstava koje mora ispunjavati prijavitelj,
- namjenska ograničenja upotrebe sredstava,
- financijske uvjete dodjele financijskih sredstava (visina raspisanih sredstava, udio sufinanciranja),
- mjere za ocjenu uloga prijavitelja,
- potrebnu natječajnu dokumentaciju,
- rok dostavljanja projektne dokumentacije po natječaju,
- rok i način obavijesti o izboru prijavitelja,
- kontakti za dodatne informacije i natječajne dokumentacije.

Ponuditelji su dužni na propisanom obrascu za prijavu, sami ili uz konzultaciju stručnih osoba, prirediti projekt kojim će se kandidirati za dodjelu sredstava sufinanciranja.

LAG je dužan zainteresiranim ponuditeljima omogućiti radne dogovore/radionice na kojima će približiti osnovu namjene sredstava i okvirnu metodologiju ispunjavanja natječajne dokumentacije.

Najkasnije do raspisivanja javnog poziva, objavit će se i mjerila za ocjenjivanje te kriteriji za izbor projekata na stranici LAG-a i JLS, te na oglasnim pločama.

Iz priložene dokumentacije moraju biti jasno vidljivi:

- Podaci o prijavitelju,
- Naslov projekta,
- Namjena i cilj projekta,
- Aktivnosti i terminski okvir projekta,
- Podaci o izvođačima pojedinih projektnih aktivnosti,
- Vrijednost projekta,
- Financijska konstrukcija s jasno vidljivim izvorima financiranja,
- Ostali podaci zahtjevani u raspisanoj dokumentaciji.

Administrativni pregled zaprimljenih projekata provodi Upravitelj LAG-a, a cijeli provedeni postupak kontrolira prilikom procjene i odabira UO LAG-a.

Eventualne pritužbe radi neodobranja pojedinih projektana razmatra i o njima odlučuje UO LAG-a.

Odabrani projekti se objavljuju na stranici LAG-a UNA.

4.2.2. Kriteriji za odabir projekata

Prispjeli projekti na objavljeni natječaj će se pregledavati i ocjenjivati temeljem slijedećih kriterija:

Kriterij	Ispunjavanje kriterija	Primjedba
1. Usklađenost projekta s lokalnim, nacionalnim i EU razvojnim nivoima: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira!	
2. Usklađenost s lokalnom strategijom: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira!	
3. Projekt se odvija na području LAG-a: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira!	
4. Aktivnosti iz projekta su već započete sa izvođenjem: DA NE	Ako DA, projekt se eliminira!	
5. Da li je predviđeno financiranje projekta iz drugih EU izvora: DA NE	Ako DA, projekt se eliminira!	
6. Jesu li sktivnosti projekta u skladu s očuvanjem okoliša: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira!	
7. Jesu li izvedeni pokazatelji ekonomske i socijalne opravdanosti projekta: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira	
8. Hoće li izvođenje projekta ugroziti postojeća radna mjesta: DA NE	Ako DA, projekt se eliminira!	
9. Jesu li osigurana sva potrebna sredstva za izvođenje projekta: DA NE	Ako NE, projekt se eliminira	

Kriterij	Mogući broj bodova	Postignuti broj bodova	Primjedba
10. Projekt je usaglašen sa Strategijom LAG-a: -ne,.....0 bodova -da, do 50%.....5 bodova -da, više od 50%.....10 bodova	10		
11. Uključenost lojkalne zajednice u pripremu i provođenje projekta: -uključena sva tri sektora.....10 bodova -uključena 2 sektora.....5 bodova -uključen 1 sektor.....3 boda	10		
12. Korisnost projekta za zajednicu: -pozitivno za veći dio LAG-a....10 bodova -pozitivno za manji dio LAG-a...5 bodova -nema korisnog utjecaja.....0 bodova	10		
13. Projektom povećava zapošljivost: -više od 1 radnog mjesta.....10 bodova	10		

-1 radno mjesto.....5 bodova -ne, ne otvara nova radna mjesta..0 bodova			
14. Usklađenost projekta sa očuvanjem okoliša: -da, u cjelosti je usklađen.....10 bodova -da, djelomično usklađen.....5 bodova -ne, nije usklađen.....0 bodova	10		
15. Projekt je namjenjen mladim ženama/dugotrajno nezaposlenima/ugroženim skupinama: -da.....10 bodova -ne.....0 bodova	10		

Maksimalan broj bodova koji projekt može ostvariti je 60 (šezdeset); da bi bio podržan od strane LAG-a za sufinanciranje, projekt mora biti ocjenjen s najmanje 40 (četdeset) bodova.

Pravo predlaganja projekta imaju svi članovi LAG-a i svi stanovnici koji žive na području LAG-a. Predlagatelj može biti i investitor koji živi van područja LAG-a, ako UO projekt ocijeni korisnim za LAG.

Svima predlagateljima mora biti osigurana jednaka stručna pomoć i savjetovanje pri izradi i izvedbi projekta.

Članovi UO nemogu istovremeno biti prijavitelji i učestvovati u ocjenjivanju svoga projekta.

Liste prihvaćenih projekata bit će objavljene na stranicama LAG-a UNA i na stranicama/oglasnim pločama JLS.

4.3. PROCJENA BROJA PROJEKATA I POTREBNIH SREDSTAVA ZA RAZDOBLJE 2012.-2013.

Indikativni broj projekata/potrebna sredstva javne potpore (vezani uz Prioritet 1 i Prioritet 3 IPARD programa) navedeni u LRS za razdoblje 2012. – 2013. prikazani su u tablici.

MJERA	Indikativan broj projekata naveden u LRS za razdoblje 2012. – 2013.		Plan potrebnih sredstava (javna potpora) za realizaciju projekata za razdoblje 2012. – 2013., kn	
	2012.	2013.	2012.	2013.
101 – »Ulaganje u poljoprivrednog gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice«	3	8	420.000,00	1.000.000,00
103 – »Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja i aktivno	2	5	300.000,00	850.000,00

stiidostizanja standarda Zajednice«				
301 – »Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture«	7	13	4.500.000,00	14.760.000,00
302 – »Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti«	2	5	600.000,00	1.000.000,00
UKUPNO	14	31	5.820.000,00	17.610.000,00

4.4. IZVORI FINANCIRANJA I ODRŽIVOST STRATEGIJE BEZ SREDSTAVA JAVNE POMOĆI

LAG UNA financira se iz više izvora, ali primarni i najstabilniji izvor prihoda su lokalni proračuni članica LAG-a koje uplaćuju godišnje članarine.

Udruga očekuje da će po aplikaciji na očekivani natječaj uspjeti ući u kvotu LAG-ova koja će biti sufinancirana iz okvira raspoloživih sredstava 2. komponente IPARD-a, a što će pružiti dodatnu sigurnost i poticaj radu na implementaciji ove Strategije.

Osim toga LAG aplicira i na različite natječaje za dodjele donacija udrugama, objavljene od strane državnih zaklada, institucija i različitih firmi.

Članice već sada razmišljaju o izdvajanju i udruživanju sredstava za zajedničko sufinanciranje projekata od interesa za područje LAG-a.

Ipak, potrebno je istaknuti kako je područje LAG-a poprilično gospodarski nerazvijeno, a s obzirom na trenutnu ekonomsku krizu teško je očekivati kako će doći do znatnijeg priljeva kapitala izvan područje LAG-a.

Preostaje nam da potičemo i podržavamo rijetke privatne poduzetnike koji će imati potrebu daljnjeg unaprijeđenja trenutnih proizvodno-uslužnih djelatnosti i da ustrajno lobiramo na prilačenju vanjskog kapitala na ovo područje.

4.5. UTJECAJ PROVEDBE STRATEGIJE NA OKOLIŠ

Za mišljenje o utjecaju provedbe strategije na okoliš obratili smo se stručnjacima u Upravnom odjelu za zaštitu okoliša i prirode u Sisačko-moslavačkoj županiji koji su nam na temelju uvida u dokument odgovorili kako u ovoj fazi provedbe Strategije nije potrebno provoditi Stratešku procjenu utjecaja na okoliš.

Nakon konkretnijih prijedloga projekata ponovno ćemo im se obratiti za njihovo stručno mišljenje.

5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Prilikom izrade Strategije vodilo se računa o usklađenosti sa svim bitnijim strateškim dokumentima. S lijeve strane navedeni su ciljevi i prioriteti pojedinih nadređenih strateških dokumenata, a s desne približno komplementarni ciljevi i prioriteti iz Strategije LAG-a.

5.1. NACIONALNI STRATEŠKI REFERENTNI OKVIR 2012. – 2013.

Ciljevi NSRO-a	Ciljevi Strategije LAG-a
1. Brži gospodarski rast zasnovan na integraciji tržišta i institucionalnim reformama	1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti
2. Veća zaposlenost – brže otvaranje radnih mjesta	2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života - djelomično obuhvaća i 1. cilj Strategije
3. Promicanje održivog razvoja	3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom
Prioriteti NSRO-a	Prioriteti Strategije LAG-a
1. Razvoj suvremenih prometnih mreža i veća pristupačnost regija	2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture
2. Ulaganje u okolišnu i energetska infrastrukturu za održivi razvoj i unaprjeđenje prirodnog i životnog okoliša	3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša 3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine
3. Povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva	1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje 1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta 1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma
4. Zapošljavanje i razvoj ljudskog potencijala	2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja 2.4. Organiziranje aktivne zajednice
5. Razvoj upravnih sposobnosti	2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice

5.2. STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA RH 2008. – 2013.

Ciljevi i prioriteti Strategije ruralnog razvoja	Ciljevi i prioriteti Strategije LAG-a
<p>1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora</p> <p><i>1.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora</i></p> <p><i>1.2. Poboljšanje kvalitete poljoprivredne proizvodnje i trženja poljoprivrednih proizvoda</i></p> <p><i>1.3. Olakšavanje pristupa istraživanjima, korištenje inovacija i informacijsko komunikacijskih tehnologija (IKT)</i></p> <p><i>1.4. Poboljšanje izobrazbe, promicanje znanja i poboljšanje ljudskog potencijala</i></p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti</p> <p><i>1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje</i></p> <p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice</i></p>
<p>2. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa</p> <p><i>2.1. Održivo korištenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta</i></p> <p><i>2.2. Očuvanje i obnova kulturnog naslijeđa, tradicijskih vrijednosti</i></p>	<p>3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom</p> <p><i>3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša</i></p> <p><i>3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine</i></p>
<p>3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva</p> <p><i>3.1. Proširenje proizvodnog programa ruralnog gospodarstva</i></p> <p><i>3.2. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima</i></p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti</p> <p><i>1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta</i></p> <p><i>1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma</i></p> <p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture</i></p> <p><i>2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja</i></p>
<p>4. Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja</p>	<p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.4. Organiziranje aktivne zajednice</i></p>

5.3. IPARD PROGRAM 2007. – 2013.

Prioriteti i ciljevi IPARD programa	Ciljevi i prioriteti Strategije LAG-a
<p>1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice - jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta</p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti 1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje</p>
<p>2. Pripreme radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja - jačanje i poboljšanje kapaciteta provedbe obveznog pilot projekta u poljoprivrednom okolišu i pristup temeljen na LEADER-u</p>	<p>3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom 3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša 3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine</p> <p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života 2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice 2.4. Organiziranje aktivne zajednice</p> <p>- sama izrada Lokalne razvojne strategije Lag-a Una predstavlja usklađivanje s LEADER pristupom jer se on temelji na uspostavi lokalnih akcijskih grupa</p>
<p>3. Razvoj ruralne ekonomije - stvaranje boljih životnih uvjeta u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti</p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti 1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta 1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma</p> <p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života 2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture 2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja</p>

5.4. RAZVOJNA STRATEGIJA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE

Ciljevi i prioriteti Razvojne strategije	Ciljevi i prioriteti Strategije LAG-a
<p>1. Učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim resursima</p> <p><i>1.1. Horizontalna i vertikalna koordinacija regionalnog razvoja i usklađenje strateškog i prostornog planiranja</i></p> <p><i>1.2. Intra-županijska, međužupanijska, prekogranična, bilateralna i multilateralna suradnja</i></p> <p><i>1.3. Aktivno građanstvo, jačanje uloge civilnog društva</i></p>	<p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.4. Organiziranje aktivne zajednice</i></p>
<p>2. Razvoj konkurentnog i društveno odgovornog gospodarstva</p> <p><i>2.1. Razvoj i učinkovito upravljanje energijom</i></p> <p><i>2.2. Razvoj poduzetništva i izgradnja poticajnog investicijskog okruženja</i></p> <p><i>2.3. Održiva poljoprivreda i ruralni razvoj</i></p> <p><i>2.4. Razvoj održivog turizma temeljenog na kulturno povijesnoj i prirodnoj baštini</i></p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti</p> <p><i>1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje</i></p> <p><i>1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta</i></p> <p><i>1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma</i></p>
<p>3. Razvoj ljudskih resursa i visokog društvenog standarda</p> <p><i>3.1. Unapređenje obrazovnog sustava</i></p> <p><i>3.2. Razvoj ljudskih resursa</i></p> <p><i>3.3. Unaprjeđenje socijalne, zdravstvene infrastrukture i usluga</i></p> <p><i>3.4. Razvoj javne i komunalne infrastrukture – stvaranje preduvjeta za uspješan razvoj</i></p>	<p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture</i></p> <p><i>2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja</i></p> <p><i>2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice</i></p>
<p>4. Očuvani okoliš, održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom</p> <p><i>4.1. Očuvanje i zaštita okoliša</i></p> <p><i>4.2. Održivo korištenje prirodnih resursa i kulturne baštine</i></p>	<p>3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom</p> <p><i>3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša</i></p> <p><i>3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine</i></p>

5.5. POLJOPRIVREDNA STRATEGIJA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE

Ciljevi i prioriteti Poljoprivredne strategije	Ciljevi i prioriteti Strategije LAG-a
<p>1. Konkurentna i održiva poljoprivreda</p> <p><i>1.1. Strukturalno jačanje upravljanja zemljištem</i></p> <p><i>1.2. Investicije u poljoprivredna gospodarstva</i></p> <p><i>1.3. Tržišno orijentirana proizvodnja i jačanje tržišne infrastrukture</i></p> <p><i>1.4. Razvoj i promocija lokalnih brend proizvoda</i></p> <p><i>1.5. Prilagodba EU zahtjevima u poljoprivredi</i></p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti</p> <p><i>1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje</i></p>
<p>2. Okolišno održiva poljoprivreda</p> <p><i>2.1. Jačanje okolišno prihvatljivih i organskih proizvodnih metoda</i></p> <p><i>2.2. Očuvanje bioraznolikosti i visokih prirodnih vrijednosti u ruralnom krajoliku</i></p> <p><i>2.3. Šumarstvo – poboljšanja u upravljanju šumama</i></p> <p><i>2.4. Vodno gospodarstvo – poboljšanja u upravljanju vodama</i></p>	<p>3. Održivo upravljanje okolišom, prirodom i kulturno-povijesnom baštinom</p> <p><i>3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša</i></p> <p><i>3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine</i></p>
<p>3. Održivi dohodak i kvaliteta života u ruralnim područjima</p> <p><i>3.1. Diversifikacija i razvoj alternativnih dohodaka gospodarstva</i></p> <p><i>3.2. Dohodak izvan konvencionalne poljoprivredne proizvodnje</i></p> <p><i>3.3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnom prostoru</i></p>	<p>1. Integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti</p> <p><i>1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta</i></p> <p><i>1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma</i></p> <p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture</i></p> <p><i>2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja</i></p>
<p>4. Tehnička pomoć i podrška</p> <p><i>4.1. Upravljanje i primjena Razvojne Strategije Poljoprivrede (RSP)</i></p> <p><i>4.2. Jačanje znanja o poljoprivredi i informacijski kanali</i></p> <p><i>4.3. Jačanje svjesnosti i promocija</i></p>	<p>2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života</p> <p><i>2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice</i></p> <p><i>2.4. Organiziranje aktivne zajednice</i></p>

PRILOG 1

Poduzetničke zone na području LAG UNA

Grad Hrvatska Kostajnica

1) Poduzetnička zona Poljice

Zauzima površnu od 9,74 ha. Zona obuhvaća područje postojećeg poduzeća »Pounje trikotaža« d.d. sa zgradama i infrastrukturom bivših poduzeća: »Nina Maraković« i tvornice obuće »Una«. Namijenjena je za obavljanje tekstilnih djelatnosti, medicinskih djelatnosti, djelatnosti izrade čamaca i drvoprerađivačke djelatnosti, a trenutno tamo ne posluje niti jedan poduzetnik. Komunalna infrastruktura je u cijelosti izvedena do ulaska u zonu: voda, struja, kanalizacija i telekomunikacijski sustav.

Općina Dvor

2) Poduzetnička zona Vanići

Poduzetnička zona Vanići zauzima površnu od 10 ha, uključujući prostor bivše Željezare Sisak u naselju Vanići. Zona je predviđena za pretežito proizvodne djelatnosti i obrtničke radionice.

3) Poduzetnička zona Šip

Poduzetnička zona Šip zauzima površinu od 7 ha. Pored zone postoji infrastruktura: struja, voda, odvodnja, telefon i cesta, a zona je predviđena za obavljanje pretežito proizvodnih djelatnosti, te dijelom uslužnih djelatnosti.

Općina Donji Kukuruzari

4) Poduzetnička zona Veleška Polja

Poduzetnička zona Veleška Polja zauzima površnu od 6,1 ha, prostor je opremljen strujom, vodom, telefonom i nalazi se uz državnu cestu D 30. Planirane djelatnosti poduzetnika u zoni po završetku programa su proizvodne i uslužne djelatnosti, te transportne i djelatnosti skladišta.

Općina Majur

5) Poduzetnička zona Majur

Poduzetnička zona Majur zauzima površnu od 1,23 ha. Djelatnosti koje bi se obavljale u zoni bi bile pretežito proizvodnog karaktera. Pored zone prolazi infrastruktura: struja, voda, telefon, ali za sada u njoj ne djeluje niti jedan poduzetnik.

Općina Hrvatska Dubica

6) Poduzetnička zona Jelas Polje

Poduzetnička zona Jelas Polje zauzima površnu od 24,90 ha. Na ovoj lokaciji posluje jedan poduzetnik koji upošljava 17 djelatnika.

7) Poduzetnička zona Poloj

Poduzetnička zona zauzima površnu od 2,16 ha. Zona je predviđena za obavljanje proizvodnih djelatnosti, a trenutno u njoj djeluju jedan poduzetnik. Pored zone postoji infrastruktura: voda, struja, bio-pročistač i telefon.

8) Poduzetnička zona Žirovnjak

Poduzetnička zona Žirovnjak zauzima površnu od 9,07 ha, no do sada nije započeto s radovima niti je ulagano u navedenu zonu. Predviđena je za obavljanje pretežito poljoprivrednih djelatnosti.

9) Poduzetnička zona Rakit I i II

Poduzetnička zona Rakit I i II zauzima površnu od 24,4 ha (Rakit I) i 13,55 ha (Rakit II)

Zona je predviđena za obavljanje proizvodnih i poljoprivrednih djelatnosti. Pored zone je cesta, struja, voda i telefon, no za sada i nije započeto s radovima u zoni.

Općina Jasenovac

10) Poljoprivredno-industrijska zona

Poljoprivredno-industrijska zona zauzima površnu od 20,4156 ha, a svi imovinsko pravni odnosi su riješeni. Zona je predviđena za obavljanje proizvodnih i uslužnih djelatnosti.

U prvoj fazi polovica zone je opremljena potrebnom komunalnom infrastrukturom. Izgrađen je prometni koridor unutar zone, sustav odvodnje, vodoopskrbni sustav, telekomunikacijski i elektroopskrbni sustav, te javna rasvjeta. Što se tiče elektroopskrbnog sustava, zona je opremljena trafostanicom jačine 500 KW, koja nije bila dostatna za zadovoljavanje potreba većeg broja investitora, te je iz tog razloga izgrađena još jedna trafostanica snage 1 MW.

Izgrađena infrastruktura je omogućila ulazak prvih investitora u zonu.

U Zoni trenutno djeluju 3 poduzetnika koji zapošljavaju 40 radnika.

Drugo fazom radova izgraditi će se ostatak infrastrukture, pa će svim poduzetnicima biti na raspolaganju sustav odvodnje, vodoopskrbni sustav, telekomunikacijski i elektroopskrbni sustav, te javna rasvjeta.

11) Zona malih obrta s tržnicom

Zona se nalazi u samom centru Jasenovca, ukupne površine 897,79 m². Zona je opremljena strujom, vodom, telefonom, odvodnjom i cestom.

Zona je predviđena za otvaranje malih obrta i zanatskih radnji (postolar, urar, cvječar, pčelinji proizvodi, slastičar, remenar, licitar), te tržnicu za prodaju poljoprivrednih proizvoda.

Zakupljeno je 4 od 9 poslovnih prostora, a u 3 poslovna prostora već djeluju trgovina mješovite robe i slastičarnica. Svi poslovni prostori izgrađeni su o sistemu roh-bau, tako da svaki zakupnik poslovnog prostora uređuje poslovni prostor u vlastitoj režiji.

Općina Sunja

12) Poslovno poduzetnička zona Sajmište

Zona se nalazi na površini od 10,33 ha i opremljena je strujom, vodom, telefonom te djelomično s cestom i odvodnjom. U zoni je predviđeno skladištenje i prerada poljoprivrednih proizvoda, prerada drveta, te hladnjače. U zoni trenutno djeluju dva poduzetnika koji zapošljavaju 22 djelatnika.

13) Poduzetnička zona Cvjetnjak

Poduzetnička zona Cvjetnjak zauzima površinu od 15 ha. Pored zone postoji infrastruktura: struja, voda, telefon i cesta. Zona je namijenjena za djelatnost prerade otpadnih voda (kolektor) i ostale djelatnosti sukladno interesima poduzetnika. Za sada u zoni ne djeluje niti jedan poduzetnik, a nije sačinjen niti plan financiranja, te je nepoznata i ukupna vrijednost projekta zone.

14) Poduzetnička zona Vajda

Poduzetnička zona Vajda zauzima površinu od 5,4366 ha i nalazi se u 100% vlasništvu Republike Hrvatske. Pored zone postoji infrastruktura: struja, voda, telefon, cesta i željeznica. Zona je namijenjena za djelatnost prerade poljoprivrednih proizvoda. Za sada u zoni ne djeluje niti jedan poduzetnik. Nepoznata je ukupna vrijednost projekta zone.

PRILOG 2

Povijesno-kulturna baština i znamenitosti

Grad Hrvatska Kostajnica

- *Rijeka Una i šetnica uz rijeku*
- *Stara gradska jezgra – Naselje se počelo formirati u 13.st. Predstavlja izuzetno vrijedan primjer kulturno- povijesne gradske cjeline Sisačko-moslavačke županije. Od 1988. zaštićena je kao spomenik kulture.*
- *Park šuma Djed - Nasljeđe poznatog hrvatskoga pedagoga Davorina Trstenjaka koji je od 1889. - 1899. živio i radio u Hrv. Kostajnici i pošumio brdo Djed. Odlukom Županijske skupštine Sisačko-moslavačke županije 2000. proglašen je park šumom. Poznato je izletište, restoran i vidikovac. Na samom brdu Djed nalazi se i utvrda izgrađena u 18. st. od koje se i danas vide zemljani šančevi.*
- *Stari grad Zrinski - Utvrda nastala najvjerojatnije u 14. st. U ratovima s Turcima proslavila ju je obitelj Zrinski.*
- *Hotel Central - Secesijsko zdanje sagrađeno 1905. u obliku pramca broda. Sačuvani su izvorni elementi i ukrasi u unutrašnjosti hotela.*
- *Vidikovac „Čukur”- Pruža veličanstven pogled na pounjsku dolinu i park šumu Djed.*
- *Pješačko-planinarska staza „Gordan Lederer” - Polazi od „trećeg mosta, kroz kesten šumu, preko Čukura i Tirola i završava na obližnjem izletištu Djed.*
- *Biciklistička staza - Vodi kroz grad preko prigradskih naselja Rosulje, Utolica, Rausovac, te Selište i vraća se u dva smjera. Teža ruta ide preko Tirola, a lakša iz Selišta ravno prema gradu.*
- *Kuća Sonnenschein - Reprezentativna kasnobarokna jednokatnica sagrađena 1788. Godine 1992. je srušena do temelja.*
- *Zgrada građanske učione - Sagrađena je 1874. i do danas sačuvana u svim elementima i detaljima.*
- *Crkva i samostan Sv. Antuna Padovanskoga - Sagrađena 1729. Teško je stradala u Domovinskom ratu, obnovljena je nakon rata.*
- *Crkva Sv. Nikole - Župna crkva sagrađena je 1771. Crkva je razorena do temelja 1991.*
- *Crkva Rođenja Presvete Bogorodice - Sagrađena u 18. st. Nalazi se u kostajničkom naselju Tirol, u blizini izvora ljekovite vode.*
- *Kapela Sv. Ilije i Luke - Sagrađena je 1887. Nalazi se u kostajničkom naselju Utolica.*

Općina Donji Kukuruzari

- *arheološki lokalitet Stari grad Prevršac – vojno-obrambena građevina s klasičnim kaštelskim tlocrtom koji kombinira kružne kule na uglovima i ravne poteze bedema*
- *nalazišta rimskog novca (Bjelovac, Borojevići, Brđani)*
- *parohijske crkve: Komogovina, donji Kukuruzari i Mečenčani*
- *Komogovina - lokacija crkve sv. Križa iz 14. st. i pravoslavni samostan iz 17. st.*
- *rodna kuća generala Svetozara Borojevića*
- *vodenice i mostovi (Gornja Velešnja, Borojevići-most željezne konstrukcije s drvenom podlogom, Babinja Rijeka)*

Općina Dvor

- *Rijeka Una*
- *Ruralne cjeline Gorička, Komora, Ljeskovac i Gornja Oraovica - Seoske cjeline s očuvanim tradicijskim graditeljstvom iznimne vrijednosti.*
- *Stari grad Zrin - Kao središte posjeda knezova Babonića spominje se u ispravi iz 1302. Zrin je bio jedno od glavnih sjedišta moćne obitelji Šubić-Zrinski i obavljao je tu funkciju sve do početka turske opasnosti. Tada je uključen u liniju obrane na području Hrvatske krajine. Stari grad se danas postupno obnavlja.*
- *Etnografska zbirka Ljubišić - Broji oko 700 predmeta vezanih uz tradicijski način života, stanovanje, privređivanje i rukotvorstvo općine Dvor.*
- *Kaštel Gvozdansko - Jedan od najvrednijih spomenika hrvatskog povijesnog graditeljstva. Pripada početku hrvatskog renesansnog fortifikacijskog graditeljstva. Izgradili su ga knezovi Zrinski kao kaštel za osiguranje njihovih rudnika srebra i olova, te kovnice novca. Ima iznimno visoku memorijalnu vrijednost. Na tom je mjestu 300 branitelja godine 1578. dalo živote u višemjesečnoj borbi protiv Turaka.*
- *Kovnica novca u Gvozdanskom - Sredinom 16. st. bila je za ono vrijeme vrlo dobro organizirana i po svim zakonima vođena javna kovnica službenog srebrnog novca.*
- *Stari grad Pedalj - Grad se prvi put spominje 1287., a u 14. st. prelazi u ruke Zrinskih. Utvrda je danas u ruševnom stanju, no moguće je uočiti da je velike površine, vidljivih ruševina vanjskog plašta zidina, te ostataka kula.*
- *Kapela Sv. Marije Magdalene u Zrinu - Kapela Sv. Marije Magdalene, premda u ruševnom stanju izniman je i najbolje očuvani primjer kasnogotičke sakralne arhitekture na području Banovine. Pored crkve nalazilo se groblje, a najvjerojatnije i franjevački samostan koji se spominje od početka 16. st., a porušen je tijekom 16. st. očito kao posljedica turskih napada i osvajanja Zrina 1577.*
- *Župna crkva Sv. Katarine u Divuši - Crkva je podignuta 1699. Svojim arhitektonskim korpusom i zvonikom visokim 20 metara dominira okolnim krajolikom. Tijekom rata je srušena, no danas se obnavlja.*
- *Župna crkva Sv. Filipa i Jakova u Gvozdanskom - Crkva je sagrađena 1781. na mjestu ranije drvene kapele. U ratu je oštećena, no danas je potpuno obnovljena.*
- *Parohijska crkva Sv. Petke Paraskeve - Crkva je sagrađena 1790. Iznad glavnog pročelja nalazi se zvonik s baroknom kapom. Unutrašnjost je ukrašena u barokno-klasicističkom stilu.*

Općina Hrvatska Dubica

- *Obalni pojas uz rijeku Unu - Rijeka Una*
- *Gradsko seoska cjelina Hrvatska Dubica*
- *Etno - kuća - Etno zbirka ručnih radova*
- *Narodna knjižnica i čitaonica „Ivo Kozarčanin”*
- *Crkva Presvetog Trojstva - Izvorno je pripadala crkvama podignutim na prostoru Vojne Krajine u drugoj polovini 18 st. Zidana crkva građena je pored drvene crkve od 1753. - 1771. Srušena je u Domovinskom ratu, obnovljena faksimilnom obnovom.*
- *Ostaci parohijske crkve Sv. Paraskeve u Slabinji - Podignuta je 1828. Srušena je u 2. svjetskom ratu i do danas su od nje ostali sačuvani samo obodni zidovi. Pripadala je kasnobaroknom tipu sakralnih građevina. Pripada značajnijim arhitektonskim spomenicima ovog kraja.*
- *Drveni monoksil uz rijeku Unu u Hrvatskoj Dubici - Nalaz drvenog plovila napravljenog u deblu.*

Općina Jasenovac

- *Ušće rijeke Une u Savu (kod Jasenovca)*
- *Krapje - selo graditeljske baštine - Ruralna cjelina s brojnim primjercima tradicijskog-pučkog graditeljstva ovog dijela Posavlja. Upisano u Registar kulturnih dobara RH. Godine 1995. proglašeno je selom graditeljske baštine.*
- *Ornitološki rezervat KrapjeĐol- Stari isušeni rukavac rijeke Save koji se proteže od sela Drenov Bok do sela Krapje. Mjesto je gdje se gnijezdi i obitava velik broj ptičjih vrsta, najpoznatija je čaplja žličarka, a najčešća je danguba, bijela čaplja, te ostale močvarne ptice.*
- *Spomen područje Jasenovac s Memorijalnim muzejom - Spomen područje žrtvama fašizma iz Drugog svjetskog rata.*
- *Etno zbirka obitelji Palaić u selu Krapje*
- *Narodna knjižnica i čitaonica Jasenovac - Posjeduje fond od 11444 naslova knjižne građe.*
- *Župna crkva Sv. Nikole i Uznesenja Blažene Djevice Marije - Sagrađena je 1829. na mjestu ranije drvene crkve iz 18 st. Glavni oltar zamijenjen je 1911. iznimno vrijednim pavlinskim oltarom iz crkve u Sisku iz 1744. Ovdje tradicionalno 15. kolovoza na blagdan Velike Gospe hodočasti stanovništvo obližnjih mjesta.*
- *Crkva posvećena Sv. Antunu Padovanskom - Sagrađena je 1831. u klasicističkom stilu koja je ujedno i zaštitnik sela Krapja. Ima veliku ambijentalnu vrijednost.*

Općina Majur

- *Kulturni krajolik - dolina rijeke Sunje i potoka Trnovca kod Majura, Stublja i Graboštana.*
- *Narodna knjižnica i čitaonica Majur - Posjeduje fond od 4200 naslova knjižne i neknjižne građe. Ističe se zavičajna zbirka knjiga koja obuhvaća događanja i aktivnosti u općini Majur i susjednim općinama.*
- *Zgrada stare škole u Majuru - Zgrada stare škole u Majuru izgrađena je krajem 19.st. na parceli satnijske komande krajem 18.st. Svojim volumenom i oblikovanjem predstavlja ambijentalnu i kulturno-povijesnu vrijednost.*
- *Kapela Sv. Mihovila u Majuru - Sagrađena je 1862. i smještena je u centru naselja Majur. Predstavljala je primjerak vojnokrajišnog kasnobaroknog klasicizma. Obnovom 1971. kapela je preoblikovana i dograđena.*
- *Kapela Sv. Ivana u Mračaju - Sagrađena je 1888. kao grobljanska kapela. Arhitektonsko oblikovanje ima historicistička obilježja iz kraja 19.st. Kapela je 1991. teško oštećena, a nakon toga je prema izvornom obliku obnovljena.*
- *Parohijska crkva Sv. Nikole u Gornjoj Meminskoj - Sagrađena je 1810. u oblicima kasnobaroknog klasicizma karakterističnim za crkve na području Vojne krajine krajem 18. i prve polovine 19. st. Unutrašnjost je svođena i oslikana 1848. Objekt ima arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost i predstavlja značajan prostorni akcent ne samo naselja nego i krajolika.*
- *Crkva Sv. Jovana u Svinici - Građena je sredinom 19. st. u oblicima kasnobaroknog klasicizma kao jedna od varijanti tipičnih vojnokrajiških crkava toga vremena. Crkva je srušena u 2. svjetskom ratu i od toga vremena je ruševina.*
- *Kapela Sv. Petke u Svinici - Grobljanska kapela Sv. Petke podignuta je na pravoslavnom groblju izvan naselja na brežuljku. Možemo pretpostaviti da je sagrađena 1846. na lokaciji starijeg objekta. Građena je u oblicima kasnobaroknog klasicizma karakterističnim za vojnokrajiške sakralne objekte toga razdoblja. Nakon oštećenja u 2. svjetskom ratu je obnovljena.*

Općina Sunja

- *cijelo područje obiluje brojnim primjercima tradicijskog-pučkog graditeljstva ovog dijela Posavlja*
- *Župna crkva Sv Marije Magdalene u Sunji kasnobarokna crkva izgrađena u klasicističkom stilu 1824. godine*
- *kulturnim dobrom smatra se kulturni krajolik Sisačke Posavine- područje desne obale Save od Graduse Posavske do Ivanjskog Boka: Bistrač, Bobovac, Crkveni Bok, Donja Letina, Gornja Letina, Gradusa Posavska, Greda Sunjska, Ivanjski Bok, Krivaj Sunjski, Novoselci, Selišće Sunjsko, Strmen, Sunja i Žreme*
- *brojni mlinovi i pilane koji su također kulturno dobro (Hajdukovićev mlin, Kozarićev mlin, Klipićevo mlin, Šeranov mlin, Obradovićev mlin, Kostin mlin, ...)*
- *Gradusa Posavska – "Ciglanica" - ostaci arhitekture iz rimskog razdoblja*
- *Mala Gradusa - ostaci arhitekture iz rimskog razdoblja*
- *Velika Gradusa - srednji vijek - nalazi nakita, lokalitet predturske utvrde*